

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัด คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ

นำเสนอโดย

กองเศรษฐกิจการแรงงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ
และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565

ปีที่พิมพ์ 2565

ครั้งที่พิมพ์ 1

จัดทำโดย กระทรวงแรงงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

กองเศรษฐกิจการแรงงาน

โทรศัพท์ 0 2232 1380

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : labourecon.nss@mol.mail.go.th

ISBN (e-book) : 978-616-555-228-8

คำนำ

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ได้ดำเนินโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบทั่วประเทศ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กำหนดเป้าหมายการสำรวจและบันทึกข้อมูล จำนวน 77,959 คน มีผลการปฏิบัติงานจากการสำรวจได้ จำนวน 78,750 คน คิดเป็นร้อยละ 101.01 จากเป้าหมายที่กำหนด เพื่อสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบรายทะเบียนให้กระทรวงแรงงานมีข้อมูลที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิเคราะห์ข้อมูลแรงงานนอกระบบสอดคล้องตามบริบทแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้เพื่อบูรณาการและเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รองรับการใช้อ้างอิงข้อมูลทั้งบุคลากรในหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สานต่อนโยบายรัฐบาล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจอาศัยแบบสำรวจที่ดำเนินการโดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้จัดทำโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่ครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านความปลอดภัย 5) ด้านสภาพแวดล้อม 6) ด้านการทำงาน 7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ และ 8) ด้านอื่น ๆ โดยมีประเด็นในการสำรวจ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน และข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน จึงจัดทำรายงานดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบครอบคลุม 8 ด้าน หวังว่าข้อมูลผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบที่เผยแพร่ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับการกำหนดนโยบายและการวางแผนการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบต่อไป

บทสรุปผู้บริหาร

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 78,750 คน จากเป้าหมาย 77,959 คน (ร้อยละ 101.01) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดมากที่สุด รองลงมา คือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป มากกว่าร้อยละ 90 มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว และไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อนส่วนใหญ่เคยเป็นพนักงานโรงงาน เหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงานมาเป็นแรงงานนอกระบบว่าต้องการอิสระสูงสุด รองลงมาคือ ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า มากกว่าร้อยละ 50 ไม่ต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ และส่วนใหญ่ทำงานในฐานะลูกจ้าง

คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 9,595.41 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 49.62 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่าย จำนวน 3 คน ร้อยละ 26.51 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 63.76 และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 52.14 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 87.16 จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบโดยเฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 9,507.46 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37.31 ได้รับรายได้เป็นรายวัน โดยร้อยละ 43.08 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.90 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 16.10 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.83 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 18.30 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.62 ไม่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.38 เท่านั้น ที่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องงาน

ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ร้อยละ 99.00 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียง ร้อยละ 1.00 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 51.48 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 63.09 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.67 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 15.87 ส่วนใหญ่ระบุว่าปัญหาสุขภาพนั้นคือการเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.32 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีเพียงร้อยละ 1.24 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอื่น ๆ

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.95 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 3 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า มีสภาพของถนนที่ดี หรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น

โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะ เพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ตามลำดับ

ด้านการทำงาน พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.64 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ระบุว่ามีปัญหาร้อยละ 18.36 ที่มีปัญหา ระบุว่า มีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถหยุดงานได้ ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 7.94 ชั่วโมงต่อวัน

ด้านความพร้อมและศักยภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทย ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 35.45 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 49.68 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชัน เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 39.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ได้อย่างดี ร้อยละ 33.15 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีสำหรับการทำงานในปัจจุบัน

สำหรับด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงาน ในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 20.98 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานขาย มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 14.38 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 8.47 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 7.45 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 4.17 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.08 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.82 ความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.81 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.55 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ (2.57) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพลูกจ้างทั่วไป (2.48) และกลุ่มอาชีพทำงานในภาคบริการ (2.38) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล (1.65)

ด้านอื่น ๆ พบว่า ใน 24 ชั่วโมงหรือ 1 วัน แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีเวลาว่างโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 7.38 ชั่วโมง อีก 7.44 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 88.63 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.52 ระบุว่า มีเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.14 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 26.20 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคต คือมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 55.18 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

ปัญหาด้านแรงงาน

ปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ พบว่า ร้อยละ 72.50 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน ขาดทักษะฝีมือทั่วไป ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย ตามลำดับ

ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.54 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาแก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สถาบัน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตามลำดับ นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม เรื่องค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ด้านสวัสดิการและการมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ประเด็นสำคัญด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบคือรายได้และสวัสดิการ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 63.76 เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยการมีสวัสดิการด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 58.99 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ มีเพียงร้อยละ 41.01 ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการล้วนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย พบว่า แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 23.26 และร้อยละ 61.63 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 21.41 และ 78.59 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นว่าการที่แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้านเท่ากับ 48.67 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด 51.81 คะแนน รองลงมาคือ ด้านการทำงาน 50.65 คะแนน ด้านสังคม 50.61 คะแนน ด้านความพร้อมและศักยภาพ 50.38 คะแนน ด้านความปลอดภัย 50.30 คะแนน ด้านสุขภาพ 49.88 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 48.04 คะแนน และให้น้ำหนักด้านอื่น ๆ น้อยที่สุด 46.94 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ ให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด ร้อยละ 23.94 รองลงมาได้แก่ ด้านความพร้อมและศักยภาพร้อยละ 22.99 ด้านอื่น ๆ ร้อยละ 12.48 ด้านเศรษฐกิจร้อยละ 10.40 ด้านสุขภาพร้อยละ 8.80 ด้านความปลอดภัยร้อยละ 7.80 ด้านการทำงานร้อยละ 7.05 และให้น้ำหนักด้านสังคมน้อยที่สุดร้อยละ 6.53 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2564 และ 2565 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2565 อยู่ที่ 48.67 คะแนน ลดลงจากปี 2564 ซึ่งอยู่ที่ 54.07 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบลดลงในทุกด้าน จากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องลดการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ประกอบกับผลกระทบจากสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ทำให้ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อด้านต้นทุน (Cost put) ค่าครองชีพสูง ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ทั้งเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทย

ตารางแสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2564 - 2565

มิติ \ ปี	2564		2565	
	คะแนน	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก
รวม 8 ด้าน	54.07	100	48.67	100
ด้านเศรษฐกิจ	56.70	9.15	48.04	10.40
ด้านสังคม	55.42	14.21	50.61	6.53
ด้านสุขภาพ	56.81	10.24	49.88	8.80
ด้านความปลอดภัย	55.29	12.86	50.30	7.80
ด้านสภาพแวดล้อม	57.15	9.65	51.81	23.94
ด้านการทำงาน	55.18	24.76	50.65	7.05
ด้านความพร้อมและศักยภาพ	57.76	7.87	50.38	22.99
ด้านอื่น ๆ	56.58	11.31	46.94	12.48

ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ

1. ปัญหาจากการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่สำรวจ ทำให้แรงงานนอกระบบไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ส่งผลต่อการคำนวณหาค่าน้ำหนักและดัชนี
2. การสำรวจข้อมูลโดยมีเงื่อนไขเก็บเลขประจำตัวประชาชน และกลุ่มเป้าหมายต้องไม่ซ้ำคนเดิมที่เคยสำรวจแล้วทำให้มีปัญหาการกระจายตัวของกลุ่มอาชีพ และพื้นที่ อาจทำให้กลุ่มเป้าหมายยังไม่เป็นตัวแทนที่ดีของการสำรวจ อาจส่งผลให้การประมวลผลไม่อาจเป็นตัวแทนของประชากรที่ดีได้
3. กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่แล้วไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่อยู่บ้าน เนื่องจากออกไปทำงานนอกบ้าน หรือต่างพื้นที่ และมีการเคยถูกสำรวจแรงงานนอกระบบไปแล้วจึงทำให้มีการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ยาก รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายไม่เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นหน่วยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนภารกิจแรงงานนอกระบบควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการนำร่องในการแก้ปัญหาของแรงงานนอกระบบในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ
2. สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อพิจารณาหามาตรการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองโดยสมัครใจ ทั้งในด้านภาษาที่สองในการสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยหลักสูตรออนไลน์ อาทิ ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน การใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชัน เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการหารายได้เพิ่มขึ้น

3. มาตรการการเพิ่มรายได้ให้เพียงพอโดยจัดทำมาตรการลดค่าครองชีพ อาทิ ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคบริโภค สนับสนุนการทำเกษตรโดยลดราคาต้นทุนการผลิต พยายามราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูง สนับสนุนให้มีอาชีพเสริม และให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงทุนในการประกอบอาชีพได้ง่ายขึ้น เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีงานทำอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย

4. ส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ ให้แรงงานนอกระบบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการออม และให้ทราบสิทธิประโยชน์ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้แรงงานนอกระบบเข้าเป็นสมาชิกกองทุนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีหลักประกันทางสังคม

5. กำหนดมาตรการการให้ความช่วยเหลือด้านทุนในการประกอบอาชีพและการรวมกลุ่มอาชีพ โดยกระทรวงแรงงานควรเร่งผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ พ.ศ. เพื่อให้แรงงานนอกระบบสามารถรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จัดตั้งองค์กรแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้เกิดความเป็นธรรมในการทำงาน และได้รับโอกาสในการกู้ยืมเงินจากกองทุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพ อันจะทำให้แรงงานนอกระบบมีหลักประกันทางสังคม มีความปลอดภัย อาชีวนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

จากการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปี 2565

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตรวมทุกด้าน 48.67 คะแนน

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต
แต่ละด้าน (คะแนน)

1. ด้านสภาพแวดล้อม 51.81

(บริเวณที่พักอาศัย, น้ำประปา, ไฟฟ้า, ขยะ, มลพิษ, ระบบขนส่งสาธารณะ, ฯลฯ)

2. ด้านการทำงาน 50.65

(ระยะเวลาที่ทำงาน, ปัญหาในอาชีพหลัก, ฯลฯ)

3. ด้านสังคม 50.61

(สภาพความเป็นอยู่, ปัญหาในที่ทำงาน, ฯลฯ)

4. ด้านความพร้อม 50.38

(ใช้ภาษา, อินเทอร์เน็ต, ทักษะอาชีพ, ฯลฯ)

5. ด้านความปลอดภัย 50.30

(บาดเจ็บ, ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน, ฯลฯ)

6. ด้านสุขภาพ 49.88

(สภาพร่างกาย, โรคประจำตัว, ปัญหาสุขภาพ, ฯลฯ)

7. ด้านเศรษฐกิจ 48.04

(รายได้, คนที่ร่วมใช้จ่าย, ภาระหนี้สิน, ฯลฯ)

8. ด้านอื่นๆ 46.94

(เวลาว่างกับเวลาส่วนตัว, ความสำเร็จในชีวิต, ถูกดูถูก/การยอมรับ, ฯลฯ)

ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม

(ร้อยละ 23.94)

2. ด้านความพร้อม

(ร้อยละ 22.99)

3. ด้านอื่นๆ

(ร้อยละ 12.48)

4. ด้านเศรษฐกิจ

(ร้อยละ 10.40)

5. ด้านสุขภาพ

(ร้อยละ 8.80)

6. ด้านความปลอดภัย

(ร้อยละ 7.80)

7. ด้านการทำงาน

(ร้อยละ 7.05)

8. ด้านสังคม

(ร้อยละ 6.53)

คุณลักษณะแรงงานนอกระบบ

เพศ

(ร้อยละ)

ชาย (44.56)

หญิง (55.44)

อาชีพสูงสุด

(ร้อยละ)

1. เกษตรกร/ประมงน้ำจืด

(21.48)

2. แรงงานรับจ้างทั่วไป

(19.80)

3. ว่างาน

(15.03)

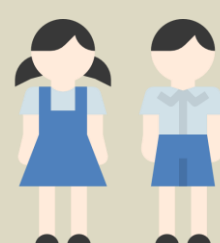
การศึกษา 3 ลำดับแรก

(ร้อยละ)

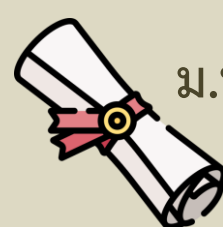
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

(44.98)

ม.ต้น หรือเทียบเท่า

(20.02)

ม.ปลาย/ปวช. หรือเทียบเท่า

(19.74)

ช่วงอายุ

(ร้อยละ)

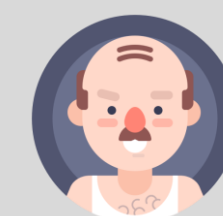
น้อยกว่า 20 ปี

(1.35)

20 - 59 ปี

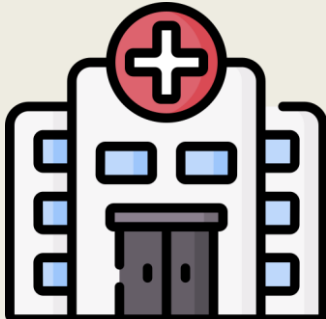
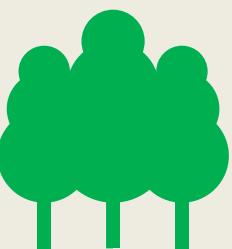
(74.97)

60 ปี ขึ้นไป

(23.68)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาจากการสำรวจข้อมูล
แรงงานนอกระบบ ปี 2565

ไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ร้อยละ 72.50		ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ ร้อยละ 81.64			
มีปัญหาด้านแรงงานร้อยละ 27.50		มีปัญหาจากการประกอบอาชีพร้อยละ 18.36			
	1. ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง (50.57)		1. ไม่ได้รับสวัสดิการ (68.23)		
	2. ค่าตอบแทน (37.35)		2. ไม่สามารถหยุดงานได้ (16.55)		
	3. ขาดทักษะฝีมือทั่วไป (27.45)		3. ไม่ได้รับค่าตอบแทน ตามที่ตกลงกันไว้ (12.15)		
	4. ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม (21.87)		4. ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป (9.16)		
	5. ไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย (12.33)		5. ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า (8.21)		
	6. การรวมกลุ่มอาชีพ (11.71)				6. อื่นๆ (7.88)
	7. ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน (7.58)				
	8. สภาพแวดล้อมในการทำงาน (7.29)				

ผลการวิเคราะห์ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ จากการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปี 2565

กิตติกรรมประกาศ

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจากสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ขอขอบคุณ กรมการจัดหางาน สำนักงานประกันสังคม สำนักงานแรงงานจังหวัดทุกจังหวัด กรมการขนส่งทางบก กรุงเทพมหานคร สำนักงานสถิติแห่งชาติ การท่าอากาศยานดอนเมือง บริษัทขนส่ง จำกัด สำนักงานตลาดบองมาร์เช่ ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบกรุงเทพมหานคร ศูนย์ประสานงานสุขภาพประชาชนเครือข่ายแรงงานนอกระบบ และสหกรณ์แท็กซี่ หน่วยภาคีเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาในการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากรายงานการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
Infographic	
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1. ที่มา หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	3
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
4. วิธีการศึกษา	3
5. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	4
6. ข้อมูลสถานการณ์แรงงาน	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	12
2. แนวคิดหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต	13
3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน	14
4. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	16
5. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565)	19
6. กรอบแนวคิดในการศึกษา	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา	
1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	21
2. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล	22
บทที่ 4 ผลการสำรวจ	
1. ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ	23
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ	38
3. ผลการวิเคราะห์ด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย	55
4. ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	56
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
1. บทสรุป	58
2. ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ	61
3. ข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	64
แบบสอบถาม	65

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ผลิตภัณฑ์มวลรวมแบบปริมาณลูกโซ่ (อ้างอิงปี พ.ศ. 2545)
ตารางที่ 2	จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามเพศและอายุ ปี 2564
ตารางที่ 3	โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน
ตารางที่ 4	จำนวนและร้อยละของประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามสถานภาพแรงงานและเพศ
ตารางที่ 5	จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม
ตารางที่ 7	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ
ตารางที่ 8	จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสภาพการทำงาน
ตารางที่ 9	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 10	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ
ตารางที่ 11	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ
ตารางที่ 12	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน)
ตารางที่ 13	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม
ตารางที่ 14	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ
ตารางที่ 15	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย
ตารางที่ 16	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม
ตารางที่ 17	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน
ตารางที่ 18	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 19	ผลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ
ตารางที่ 20	ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม
ตารางที่ 21	ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมอบรม
ตารางที่ 22	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ
ตารางที่ 23	ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 24	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 25	ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน
ตารางที่ 26	ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน
ตารางที่ 27	ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ
ตารางที่ 28	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 29	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป
ตารางที่ 30	ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 31 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	42
ตารางที่ 32 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	43
ตารางที่ 33 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	44
ตารางที่ 34 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	44
ตารางที่ 35 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	45
ตารางที่ 36 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	46
ตารางที่ 37 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	47
ตารางที่ 38 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	48
ตารางที่ 39 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	50
ตารางที่ 40 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	51
ตารางที่ 41 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	52
ตารางที่ 42 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	53
ตารางที่ 43 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	53
ตารางที่ 44 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป	54
ตารางที่ 45 การวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย	56
ตารางที่ 46 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2564 - 2565	57

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1	โครงสร้างการผลิต ปี พ.ศ. 2563 และอัตราการขยายตัว GPP
แผนภาพที่ 2	กรอบแนวคิดในการศึกษา
แผนภาพที่ 3	ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2564 และ 2565

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มา หลักการและเหตุผล

แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตและเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ในทุกระดับทั้งระดับส่วนย่อย (Micro) ระดับมหภาค (Macro) ของประเทศ กล่าวคือ หากแรงงานในภาคการผลิตต่าง ๆ ของประเทศมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและศักยภาพสูงจะส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตมีการพัฒนาในระดับสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ จากการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้น 37.93 ล้านคน เป็นแรงงานนอกระบบหรือผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน จำนวน 20.36 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.69 และที่เหลือเป็นแรงงานในระบบ 17.56 ล้านคน หรือร้อยละ 46.31 จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า แรงงานไทยส่วนใหญ่ของประเทศเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับความคุ้มครองสวัสดิการด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพและความมั่นคงในชีวิต ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยกำหนดกรอบแนวทางการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการร่วมกันผ่านแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ในประเด็นยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ซึ่งเป็นหนึ่งในกรอบการขับเคลื่อนประเทศโดยความสำคัญกับการสร้างโอกาส อาชีพ และการมีรายได้ในทุกระดับอย่างมีมาตรฐาน ตลอดจนการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของสังคมภาครัฐ การขยายความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการ

กระทรวงแรงงานในฐานะหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการและคุ้มครองแรงงาน ทั้งในระบบและนอกระบบได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและเสริมสร้างความมั่นคง หลักประกันในการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดี การส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองแรงงานนอกระบบอย่างยั่งยืน กระทรวงแรงงานได้พัฒนาฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบเพื่อให้มีข้อมูลสารสนเทศด้านแรงงานนอกระบบที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐของแรงงานนอกระบบ รวมไปถึงการได้รับความคุ้มครองแรงงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ดังนั้นการจัดเก็บและการสำรวจข้อมูลรายบุคคลของแรงงานนอกระบบ รวมถึงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ เพื่อประกอบการจัดทำแผนและมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบจึงเป็นภารกิจสำคัญลำดับต้นที่กระทรวงแรงงานเร่งดำเนินการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กระทรวงแรงงานได้สำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบซึ่งได้กำหนดเป้าหมายให้สำนักงานแรงงานจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด สำรวจแรงงานนอกระบบให้ได้จำนวนร้อยละ 1 ของจำนวนแรงงานนอกระบบทั้งหมดตามข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบในปี 2559 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยจำแนกตามพื้นที่รายจังหวัด โดยดำเนินการต่อเนื่องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และ 2562 กำหนดเป้าหมายการสำรวจให้ได้ร้อยละ 1 และร้อยละ 2 ตามลำดับ พร้อมกันนี้กระทรวงแรงงานได้จ้างที่ปรึกษาปฏิบัติงานตามโครงการสำรวจแรงงานนอกระบบรายทะเบียนเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ดำเนินการสำรวจในพื้นที่ 7 จังหวัดนาร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นครปฐม นนทบุรี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และสมุทรสาคร เป้าหมายรวมทั้งสิ้น 114,400 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ดำเนินการสำรวจในพื้นที่ 18 จังหวัด ได้แก่ ตราด สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ระยอง ชลบุรี กาญจนบุรี ตาก เชียงราย เชียงใหม่ มุกดาหาร นครพนม นครราชสีมา อุบลราชธานี ขอนแก่น หนองคาย สงขลา นราธิวาส และนครศรีธรรมราช โดยจำนวนเป้าหมายในการสำรวจทั้งสิ้นต้องไม่น้อยกว่า 130,000 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ดำเนินโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ซึ่งได้มอบหมายให้สำนักงานแรงงานจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด สำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบ กำหนดเป้าหมายการสำรวจจาก ร้อยละ 1 ของจำนวนแรงงานนอกระบบตามข้อมูลจากสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2562 (จำแนกตามพื้นที่รายจังหวัด) จำนวน 189,656 คน โดยสำนักงานแรงงานจังหวัดสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบทั้งสิ้น 224,731 คน คิดเป็นร้อยละ 118.50 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ดำเนินโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ซึ่งได้มอบหมายให้สำนักงานแรงงานจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด สำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบ กำหนดเป้าหมายการสำรวจจากจำนวนแรงงานนอกระบบตามข้อมูลจากสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2563 (จำแนกตามพื้นที่รายจังหวัด) จำนวน 189,656 คน โดยสำนักงานแรงงานจังหวัดสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบทั้งสิ้น 191,323 คน คิดเป็นร้อยละ 100.88 ทั้งนี้ ข้อมูลแรงงานนอกระบบที่จัดเก็บได้ของโครงการนี้จะนำไปจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ประกอบการวางแผนให้ความช่วยเหลือซึ่งเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสภาพพื้นที่ของแต่ละจังหวัด

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กระทรวงแรงงานยังคงดำเนินการ “โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ” โดยกำหนดเป้าหมายการสำรวจและบันทึกข้อมูลตามข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบ ปี 2563 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น 77,959 คน เพื่อสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบรายทะเบียนให้กระทรวงแรงงานมีข้อมูลแรงงานนอกระบบที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิเคราะห์ข้อมูลแรงงานนอกระบบสอดคล้องตามบริบทแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้เพื่อบูรณาการและเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รองรับการใช้ข้อมูลทั้งบุคลากรในหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สานต่อนโยบายรัฐบาล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสำรวจและจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของแรงงานนอกระบบ อาทิ เลขประจำตัวประชาชน ชื่อ-สกุล การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ สภาพร่างกาย ระดับความสามารถด้านต่างๆ และความ ต้องการ ความช่วยเหลือ เป็นต้น

2.2 เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบสำหรับวัดการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม ในแต่ละพื้นที่จังหวัด และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรการ แผน และนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 กระทรวงแรงงานมีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ เพื่อวัดการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสภาพพื้นที่

3.2 กระทรวงแรงงานสามารถนำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบมาใช้ในการวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาแรงงานนอกระบบในแต่ละพื้นที่

3.3 กระทรวงแรงงานมีข้อมูลแรงงานนอกระบบรายละเอียดเพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย และการวางแผนการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ รวมทั้งสามารถบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นข้อมูลแรงงานนอกระบบ สำหรับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีการศึกษา

4.1 ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของแรงงานนอกระบบ และคำนวณหา ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ระดับประเทศ โดยกองเศรษฐกิจการแรงงานดำเนินการสำรวจ และบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ เป้าหมาย 77,959 คน ดำเนินการสำรวจ และบันทึกข้อมูลได้ตาม 78,959 คน คิดเป็นร้อยละ 101.01 จากเป้าหมายที่กำหนด ระยะเวลาดำเนินการ ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2564 – 31 สิงหาคม 2565 โดยกำหนดระยะเวลาสำหรับการสำรวจและบันทึก ข้อมูลออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 31 มีนาคม 2565 ➤ บันทึกข้อมูลแรงงาน นอกระบบในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย ภายในวันที่ 31 มีนาคม ช่วงที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2565 ➤ บันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบในฐานข้อมูล แรงงานนอกระบบครบถ้วนตามเป้าหมายการสำรวจ ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2565

4.2 เมื่อดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบครบถ้วนตาม เป้าหมายการสำรวจแล้ว จึงดำเนินการจัดทำรายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจอาศัยแบบสำรวจที่ดำเนินการโดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้ คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้จัดทำโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพ

ชีวิตแรงงานนอกระบบที่ครอบคลุม 8 มิติ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านสุขภาพ 4) ด้านความปลอดภัย 5) ด้านสภาพแวดล้อม 6) ด้านการทำงาน 7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ และ 8) ด้านอื่น ๆ โดยมีประเด็นในการสำรวจ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน และข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

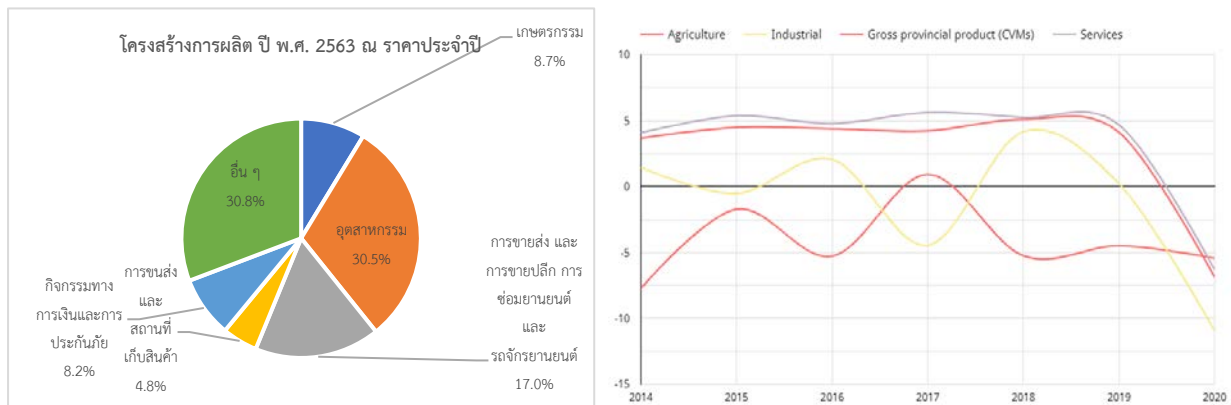
5. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เศรษฐกิจ การคาดการณ์จากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ Gross Domestic Product (GDP) ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ปี 2563 ลดลงร้อยละ 6.2 จากการขยายตัวร้อยละ 2.2 ในปี 2562 เป็นการลดลงทั้งการผลิตในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยการผลิตนอกภาคเกษตรลดลงตัวร้อยละ 6.4 จากการขยายตัวร้อยละ 2.4 ในปี 2562 ทั้งนี้ปัจจัยลบที่สำคัญมาจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งในประเทศและทั่วโลก ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้การผลิตภาคเกษตรลดลงทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ โดยภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากอุปสงค์ที่ลดลงทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ขณะที่ภาคบริการ สาขาการผลิตที่สำคัญ โดยเฉพาะบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหดตัวลง เนื่องจากมาตรการเพื่อยับยั้งและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก สำหรับการผลิตภาคเกษตรลดลงร้อยละ 3.5 จากผลผลิตพืชหลักที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งเป็นสำคัญ

การผลิตภาคเกษตร ลดลงร้อยละ 3.5 ต่อเนื่องจากการที่ลดลงร้อยละ 0.9 ในปี 2562 พืชหลักที่ลดลง ได้แก่ ข้าวเปลือก อ้อย ยางพารา และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งนี้เป็นผลมาจากภัยธรรมชาติเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการผลิตปศุสัตว์ขยายตัวได้จากสุกร ขณะที่ไก่เนื้อและโคเนื้อที่มีผลผลิตลดลง ผลผลิตประมงขยายตัวจากผลผลิตประมงทะเลที่เพิ่มขึ้น ส่วนประมงน้ำจืดมีผลผลิตลดลง

การผลิตภาคเกษตร ลดลงร้อยละ 6.4 โดยการผลิตภาคอุตสาหกรรมลดลงร้อยละ 5.9 ต่อเนื่องจากการที่ลดลงร้อยละ 0.1 ในปี 2562 ปัจจัยสำคัญมาจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่ลดลงร้อยละ 5.6 ต่อเนื่องจากการลดลงร้อยละ 0.8 ในปี 2562 ทั้งนี้เป็นผลจากการลดลงของอุปสงค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศคู่ค้าสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ประกอบกับปัญหาในด้านการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตสินค้าบางชนิด ส่งผลให้การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญโดยเฉพาะสินค้าเพื่อการส่งออกหลายรายการหดตัวลง เช่น สินค้าในหมวดยานยนต์ เป็นต้น สำหรับการผลิตในภาคบริการลดลงร้อยละ 6.7 จากที่ขยายตัวร้อยละ 3.8 ในปี 2562 เป็นผลจากมาตรการยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการท่องเที่ยวในประเทศ ทำให้สาขาการผลิตด้านบริการที่สำคัญหลายสาขาหดตัวลง เช่น สาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหาร สาขาการขายส่งการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์ และสาขาการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า เป็นต้น (ตารางที่ 1)

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างการผลิต ปี พ.ศ. 2563 และอัตราการขยายตัว GPP ทัวราชอาณาจักร

ที่มา: ตารางผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ อนุกรมเวลา 2538-2563 GPP CVMs Time Series Data 1995-2020 (Excel File)

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมแบบปริมาณลูกโซ่ (อ้างอิงปี พ.ศ. 2545) (หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทอุตสาหกรรม	พ.ศ 2562r	พ.ศ.2563p	อัตราการเติบโต	
			2562r	2563p
ภาคการเกษตรกรรม	671,218	648,006	-0.9	-3.5
เกษตรกรรม	671,218	648,006	-0.9	-3.5
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	671,218	648,006	-0.9	-3.5
นอกภาคการเกษตรกรรม	10,342,365	9,676,566	2.4	-6.4
อุตสาหกรรม	3,472,387	3,265,838	-0.1	-5.9
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	228,905	208,458	1.7	-8.9
การผลิต	2,883,122	2,722,722	-0.8	-5.6
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำและระบบการปรับอากาศ	311,175	286,416	4.5	-8.0
การจัดหาน้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสียของเสียและสิ่งปฏิกูล	55,684	56,072	5.6	0.7
การบริการ	6,897,751	6,436,425	3.8	-6.7
การก่อสร้าง	292,182	295,982	1.6	1.3
การขนส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์	1,683,855	1,630,334	4.5	-3.2
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	738,069	568,957	2.8	-22.9
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	698,408	436,406	7.7	-37.5
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	603,647	610,001	11.4	1.1
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	787,248	827,593	1.9	5.1
กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	430,106	436,740	3.8	1.5
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	216,936	206,402	1.9	-4.9
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุน	187,672	146,399	2.3	-22.0

ประเภทอุตสาหกรรม	พ.ศ 2562r	พ.ศ.2563p	อัตราการเติบโต	
			2562r	2563p
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการ ประกันสังคมภาคบังคับ	528,806	537,480	1.4	1.6
การศึกษา	332,159	336,393	1.2	1.3
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	243,096	250,761	3.7	3.2
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	116,359	101,220	14.4	-13.0
กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	179,043	167,756	2.3	-6.3
Gross provincial product (CVMs)	10,923,283	10,246,532	2.2	-6.2

ที่มา : สำนักสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

6. ข้อมูลสถานการณ์แรงงาน

6.1 โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย พบว่า จำนวนประชากรทั่วประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,171,439 คน เพศชาย 32,339,118 คน (ร้อยละ 48.9) เพศหญิง 33,832,321 คน (ร้อยละ 51.1) อายุต่ำกว่า 20 ปี 14,949,517 คน (ร้อยละ 22.6) อายุระหว่าง 20 – 59 ปี 38,980,380 คน (ร้อยละ 58.9) และอายุ 60 ปีขึ้นไป 12,241,542 คน (ร้อยละ 18.5) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามเพศและอายุ ปี 2564

อายุ	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
รวม	32,339,118	48.9	33,832,321	51.1	66,171,439	100.00
น้อยกว่า 20 ปี	7,682,265	51.4	7,267,252	48.6	14,949,517	22.6
20 – 59 ปี	19,232,072	49.3	19,748,308	50.7	38,980,380	58.9
60 ปีขึ้นไป	5,424,781	44.31	6,816,761	55.69	12,241,542	18.50

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

ข้อมูลสถานการณ์แรงงานในส่วนนี้ นำมาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้ทำการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร ทัวราชอาณาจักร พบว่า ปี พ.ศ. 2564 (เดือนมกราคม – ธันวาคม 2564) รายละเอียดดังนี้ จำนวนประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 57,091,809 คน เป็นเพศชาย 27,525,403 คน และเพศหญิง 29,566,406 คน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 38,699,624 คน และเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 18,392,184 คน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 โครงสร้างประชากร ประชากรวัยแรงงาน และกำลังแรงงาน ปี 2564

สถานภาพแรงงาน	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	57,091,809	100.0	27,525,403	100.0	29,566,406	59.9
1. ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	38,699,624	67.8	20,988,477	76.3	17,711,148	59.6
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	38,499,565	67.4	20,865,361	75.8	17,634,204	58.5
1.1.1 ผู้มีงานทำ	37,751,297	66.1	20,459,374	74.3	17,291,922	1.2
1.1.2 ผู้ว่างงาน	748,268	1.3	405,986	1.5	342,282	0.3
1.2 ผู้รอฤดูกาล	200,060	0.4	123,116	0.4	76,944	40.1
2. ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	18,392,184	32.2	6,536,926	23.7	11,855,258	16.2
2.1 ทำงานบ้าน	5,083,502	8.9	289,220	1.1	4,794,283	7.9
2.2 เรียนหนังสือ	4,400,441	7.7	2,076,528	7.5	2,323,913	3.3
2.3 ยังก่อน/ชรา บวญ/พิการจน	1,746,111	3.1	758,473	2.8	987,639	12.7
ไม่สามารถทำงานได้						
2.4 อื่นๆ	7,162,130	12.5	3,412,706	12.4	3,749,424	1.9
อัตราการว่างงาน		1.9		1.9		59.9

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

6.2 โครงสร้างการจ้างงาน

จำนวนผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้ที่มีงานทำที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป
 ทั่วประเทศ จำนวน 57,091,809 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 12,205,285 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 รองลงมา ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 11,093,075 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 10,958,425 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10,311,579 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10,033,513 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 และเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษา จำนวน 2,113,952 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามสถานภาพแรงงานและเพศ ปี 2564

ระดับการศึกษา	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	57,091,809	100.0	27,525,403	100.0	29,566,406	100.0
1. ไม่มีการศึกษา	2,113,952	3.7	777,180	2.8	1,336,772	4.5
2. ต่ำกว่าประถมศึกษา	12,205,285	21.4	5,187,913	18.8	7,017,372	23.7
3. ประถมศึกษา	11,093,075	19.4	5,834,536	21.2	5,258,538	17.8
4. มัธยมศึกษาตอนต้น	10,311,579	18.1	5,581,642	20.3	4,729,937	16.0
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	10,033,513	17.6	5,116,503	18.6	4,917,010	16.6

ระดับการศึกษา	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. อุดมศึกษา	10,958,425	19.2	4,828,003	17.5	6,130,422	20.7
7. การศึกษาอื่นๆ	190,116	0.3	106,131	0.4	83,984	0.3
8. ไม่ทราบ	185,864	0.3	93,494	0.3	92,370	0.3

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

6.3 โครงสร้างการว่างงาน

อัตราการว่างงานของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า ทั่วประเทศมีผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 38,699,625 คน เป็นเพศชาย จำนวน 20,988,477 คน และเพศหญิง จำนวน 17,711,148 คน โดยมีอัตราการว่างงานของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวมอยู่ที่ร้อยละ 1.9 เป็นอัตราการว่างงานเพศชายร้อยละ 1.9 และเพศหญิง ร้อยละ 1.9 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามเพศ ปี 2564

เพศ	ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป (คน)	ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน (คน)	ผู้ว่างงาน	
			จำนวน (คน)	อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)
ยอดรวม	57,091,809	18,392,184	748,268	1.9
ชาย	27,525,403	6,536,926	405,986	1.9
หญิง	29,566,406	11,855,258	342,282	1.9

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

6.4 สถานการณ์การจ้างแรงงาน

ประชากรทั่วราชอาณาจักรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ม้งานทำจำนวนทั้งสิ้น 37,751,297 คน เมื่อจำแนกตามอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่มีประชากรทำงานมากที่สุด 5 อันดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่ทำงาน อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง มากที่สุด จำนวน 12,025,317 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมการก่อสร้างการขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์ จำนวน 6,254,166 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 อุตสาหกรรมการผลิต จำนวน 5,920,584 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร จำนวน 2,782,398 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 และการก่อสร้าง จำนวน 2,208,714 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม ปี 2564

อุตสาหกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	37,751,297	100.0
ภาคการเกษตรกรรม		
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	12,025,317	31.9

อุตสาหกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นอกภาคการเกษตรกรรม		
1. การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	53,172	0.1
2. การผลิต	5,920,584	15.7
3. ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำและระบบการปรับอากาศ	114,288	0.3
4. การจัดหา น้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสียของเสียและสิ่งปฏิกูล	99,275	0.3
5. การก่อสร้าง	2,208,714	5.9
6. การขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์	6,254,166	16.6
7. การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	1,362,159	3.6
8. ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	2,782,398	7.4
9. ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	201,106	0.5
10. กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	497,425	1.3
11. กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	248,988	0.7
12. กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค	398,874	1.1
13. กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุน	548,076	1.5
14. การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ	1,673,000	4.4
15. การศึกษา	1,132,713	3.0
16. กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	763,043	2.0
17. ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	266,913	0.7
18. กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	915,337	2.4
19. กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล การผลิตสินค้าและบริการที่ทำขึ้นเองเพื่อใช้ในครัวเรือน	230,524	0.6
20. กิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศและภาคีสมาชิก	3,040	0.0
21. ไม่ทราบ	52,184	0.1

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

ประชากรทั่วประเทศที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำจำนวนทั้งสิ้น 37,751,297 คน เมื่อจำแนกตามอาชีพ อาชีพที่มีประชากรทำงานมากที่สุด 5 อันดับแรก พบว่า มีประชากรที่ประกอบอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และการประมงมากที่สุด จำนวน 11,035,710 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา ได้แก่ พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า และตลาด จำนวน 7,698,278 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆในด้านการขายและการให้บริการ จำนวน 4,301,939 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4,161,671 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ จำนวน 3,680,341 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ ปี 2564

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	37,751,297	100.0
1. ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ	1,273,044	3.4
2. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ	2,146,150	5.7
3. ผู้ประกอบอาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ และอาชีพที่เกี่ยวข้อง	1,738,364	4.6
4. เสมียน	1,678,764	4.4
5. พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า และตลาด	7,698,278	20.4
6. ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และการประมง	11,035,710	29.2
7. ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	4,161,671	11.0
8. ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	3,680,341	9.7
9. อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆในด้านการขายและการให้บริการ	4,301,939	11.4
10. คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	37,036	0.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

ประชากรทั่วราชอาณาจักรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำจำนวนทั้งสิ้น 37,751,297 คน เมื่อจำแนกตามสถานภาพการทำงานมากที่สุด 5 ลำดับแรก พบว่า มีประชากรที่เป็นลูกจ้างเอกชนมากที่สุด จำนวน 14,204,118 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 รองลงมาคือ ทำงานส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง จำนวน 12,782,442 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 ช่วยธุรกิจในครัวเรือน จำนวน 6,232,020 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ลูกจ้างรัฐบาล จำนวน 3,607,009 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 และเป็นนายจ้าง จำนวน 880,244 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน ปี 2564

สถานภาพการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยอดรวม	37,751,297	100.0
1. นายจ้าง	880,244	2.3
2. ลูกจ้างรัฐบาล	3,607,009	9.6
3. ลูกจ้างเอกชน	14,204,118	37.6
4. ทำงานส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	12,782,442	33.9
5. ช่วยธุรกิจในครัวเรือน	6,232,020	16.5
6. การรวมกลุ่ม	45,464	0.1

a : มีข้อมูลจำนวนเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 0.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร) ประมวลผลโดย : กองเศรษฐกิจการแรงงาน

6.5 การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2564 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

แรงงานนอกระบบว่า หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ซึ่งผลการสำรวจในปี พ.ศ.2564 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

(1) จำนวนแรงงานนอกระบบ พบว่า ในปี 2564 แรงงานนอกระบบมีจำนวนมากกว่าแรงงานในระบบ จากผู้มีงานทำทั้งสิ้น 37.7 ล้านคน เป็นแรงงานนอกระบบ 19.6 ล้านคน (ร้อยละ 52.0) และเป็นแรงงานในระบบ 18.1 ล้านคน (ร้อยละ 48.0) โดยแรงงานนอกระบบเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิงกระจายตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด 7.2 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 75.2 รองลงมาเป็นภาคกลาง จำนวน 4.5 ล้านคน (ร้อยละ 68.5) และภาคเหนือ จำนวน 4.2 ล้านคน (ร้อยละ 52.3) ส่วนในกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีแรงงานนอกระบบน้อยกว่าแรงงานในระบบ

(2) ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงานนอกระบบ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ประมาณ 11.1 ล้านคน หรือร้อยละ 56.5 ของผู้มีงานทำทั้งหมด รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา 6.4 ล้านคน (ร้อยละ 32.6) และระดับอุดมศึกษา 2.1 ล้านคน (ร้อยละ 10.7)

(3) การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม มีจำนวน 11.4 ล้านคน หรือ ร้อยละ 58.0 รองลงมาทำงานในภาคการบริการและการค้าร้อยละ 32.2 และภาคการผลิต ร้อยละ 9.8

(4) ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน จำนวนแรงงานนอกระบบที่มีปัญหา 6.2 ล้านคน หรือ ร้อยละ 31.8 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมด โดยปัญหาที่พบ มีดังนี้ (4.1) ปัญหาจากการทำงาน เกือบร้อยละ 50.0 เป็นเรื่องค่าตอบแทน รองลงมาเป็นงานขาดความต่อเนื่อง คือ ร้อยละ 23.7 และงานหนัก ร้อยละ 14.3 (4.2) ปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่แรงงานนอกระบบประสบมากที่สุด คือ อิริยาบถในการทำงาน (ไม่ค่อยได้เปลี่ยนลักษณะท่าทางในการทำงาน) ร้อยละ 42.7 มีฝุ่น ละออง ควัน กลิ่น ร้อยละ 25.6 และมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ร้อยละ 13.7 (4.3) ปัญหาจากความไม่ปลอดภัยในการทำงาน พบว่า มากกว่าร้อยละ 50.0 ประสบปัญหา จากสารเคมี รองลงมาคือ ปัญหาจากเครื่องจักร เครื่องมือ ที่เป็นอันตราย ร้อยละ 16.8 และประสบอันตรายต่อระบบหู ระบบตา ร้อยละ 5.0

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1.1 นิยามและการจำแนกแรงงานนอกระบบ

คำนิยามของ “แรงงานนอกระบบ” เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2536 ในการประชุมนานาชาติ 15th International Conference of Labour Statisticians (ICLS) ในครั้งนั้นถูกจำกัดความให้หมายถึง “แรงงานที่ประกอบอาชีพเจ้าของกิจการ (Self - employed) หรือเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการที่จัดอยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ หรือเป็นแรงงานที่ช่วยเหลือกิจการของครอบครัว หรือลูกจ้างในสถานประกอบการที่จัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจในระบบแต่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม หรือคนทำงานบ้าน”

สำหรับประเทศไทย นิยามของ “แรงงานนอกระบบ” ถูกกำหนดไว้หลากหลายโดยองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความหมายครอบคลุมแรงงานในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดคำนิยาม

กระทรวงแรงงาน กำหนดคำนิยาม “แรงงานนอกระบบ” ในแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 - 2565) หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายประกันสังคม มาตรา 33 (เป็นลูกจ้างที่มีนายจ้าง) โดยนิยาม “ผู้มีงานทำ” หมายถึง ผู้มีงานทำที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป และนิยาม “ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายประกันสังคม” หมายถึง ไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายประกันสังคม

การจำแนกแรงงานนอกระบบมีหลักเกณฑ์ และวิธีการจำแนกตาม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) จำแนกแรงงานนอกระบบตามลักษณะของอาชีพเป็น 10 กลุ่มได้แก่

(1) กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน	(2) กลุ่มผู้ขับรถรับจ้าง
(3) กลุ่มเกษตรกรพันธะสัญญา	(4) กลุ่มแรงงานรับจ้างทางการเกษตร
(5) กลุ่มหาบเร่แผงลอย	(6) กลุ่มคนทำงานในภาคบริการ
(7) กลุ่มคนค้าขาย	(8) กลุ่มคนซื้อขายของเก่า
(9) กลุ่มคนทำงานบ้าน	(10) กลุ่มแรงงานรับจ้างทั่วไป

1.2 คำนิยามและความสำคัญของตัวชี้วัดแรงงานนอกระบบ

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ หรือ ตัวชี้วัดแรงงานนอกระบบ หมายถึง “ดัชนีชี้วัดหรือ หน่วยวัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดขึ้นเกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างความชัดเจนในการกำหนด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ” ซึ่งมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผลเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนและเป้าหมายตัวชี้วัดที่ดีสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ทำให้สามารถแก้ปัญหา หรือวางแผน การปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. แนวคิดหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

2.1 แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2004) ทำการสำรวจคุณภาพชีวิตใน 28 ประเทศในแถบทวีปยุโรป ในช่วงปี พ.ศ.2547 โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิต ดังนี้ ทักษะและการรับรู้ต่อเรื่องคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องที่ต้องประเมินด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม แต่ละมิติของคุณภาพชีวิตไม่ได้แสดงบทบาทแยกจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ร่วมกันก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น การจะวัดคุณภาพชีวิตให้ได้อย่างสมบูรณ์ ควรต้องทำการวัดทั้งในด้านอัตวิสัยและภาวะวิสัย ทั้งนี้ มิติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามที่กำหนดไว้ มีดังนี้ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านครอบครัว 3) มิติด้านการทำงาน 4) มิติด้านสังคมและการมีส่วนร่วม 5) มิติด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ 6) มิติด้านการพัฒนาตนเอง

Multiple Sclerosis International Federation (2018) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่สามารถมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยแบ่งออกเป็น 3 ปัจจัยหลักดังนี้

(1) Individual : บุคคล ประกอบไปด้วย สุขภาพกาย (Physical health) สุขภาพจิต (Mental health) ทักษะและความเชื่อ (Attitudes and beliefs) เพศ (Gender) อายุ (Age)

(2) Circumstances : พฤติการณ์ ประกอบด้วย วัฒนธรรมและทัศนคติทางสังคม (Culture and societal attitudes) เศรษฐกิจ (Economy) กฎหมายและนโยบาย (Laws and policies) บริการสาธารณะ (Public services) ความมั่นคงแห่งชาติและความปลอดภัย (National stability and security)

(3) Environment : สิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ (Relationships) การทำงานและการเป็นอาสาสมัคร (Work and volunteering) การศึกษาและการเรียนรู้ (Education and learning) การพักผ่อนและการใช้ชีวิตในสังคม (Leisure and social life) บ้านและชุมชนท้องถิ่น (Home and local community) การเงินและทรัพยากร (Finances and resources)

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978) ได้กล่าวว่า พื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากรดูได้จาก 1) รายได้ครอบครัวที่พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ 2) การมีงานทำ 3) การศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน 4) โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5) การมีเอกราชของประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาลอื่น

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตอันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จำแนกได้ 5 ประการ ได้แก่ (1) มีความสุขสบายทั้งทางร่างกายและวัตถุโดยทางร่างกาย (2) มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (3) มีกิจกรรมในสังคมและชุมชน (4) มีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพและมีความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามพัฒนาการ (5) มีสันติภาพ เป็นการทำกิจกรรมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความเพลิดเพลินในยามว่าง

จากคำจำกัดความข้างต้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต จะกล่าวถึง ความสุข ความอยู่ดีมีสุข ของบุคคลและสังคม ที่มีบริบทของ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การศึกษาการเมือง และศาสนา สุขภาพ การศึกษา สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้ การมีงานทำ ความเสมอภาค เทคโนโลยี ความผูกพันในสังคม

มาเกี่ยวข้อง แม้ว่ามิติหรือองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตส่วนหลักมีความเหมือนกันและจะมีมิติหรือองค์ประกอบบางอย่างที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทแวดล้อมอื่น ๆ

2.2 งานวิจัยพอสังเขปที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

เอกชัย รุจิกรมลพงศ์ และคณะ (2561) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า โมเดลการวัดตัวประกอบประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้แก่ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านประชาธิปไตยในองค์การ ด้านการบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว สุดท้ายด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามลำดับ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดวงสมร มะโนวรรณ (2561) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลที่สังกัดโรงพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร และได้รับรองสถานพยาบาล พบว่า ปัจจัยของคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากโดยสูงสุดคือ ด้านการเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสถานที่ทำงานปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล ตามลำดับ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านการได้รับผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสถานที่ทำงานปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านความมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และด้านการเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีอิทธิพลในทิศทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

El Badawy, Tarek & Shiha Enas & Magdy Hussein, Mariam. (2016). ศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิตการทำงานและอะไรคือมิติทั่วไปของคุณภาพชีวิตการทำงานในอียิปต์ เพื่อเน้นให้เห็นถึงมิติที่สำคัญที่สุดของคุณภาพชีวิตการทำงาน การวิจัยเป็นแบบสำรวจในธรรมชาติ ผลการศึกษา พบว่า ค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงานและการเติบโตส่วนบุคคลและโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่เป็นมิติที่สำคัญที่สุดของคุณภาพชีวิตการทำงานในอียิปต์

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

ความสุขในการทำงานของคนในองค์กร มีความสำคัญต่อการทำงานและองค์กรอย่างแท้จริง คนทำงานที่มีความสุขนั้นไม่ได้หมายถึงรายได้เป็นสิ่งเดียวที่สำคัญที่สุด ยังจะต้องมี “คุณภาพชีวิตการทำงาน” ที่ดี ซึ่งหมายถึง คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมในการทำงานของบุคคลและเน้นมิติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ รวมทั้งยังครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมในการทำงาน และสภาพในการทำงาน ตลอดจนควรให้ความสำคัญที่บทบาทการทำงาน ได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (Davis, 1977; Merton, 1977; Seashore, 1975; Royuela et al., 2007)

ประเด็นที่น่าสนใจของ Delamotte และ Takezawa (1984) ในเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย (1) ความพึงพอใจต่อสภาพการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิตคนทำงาน (2) นิยามคุณภาพชีวิตการทำงาน (3) สถานประกอบการควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน

Richard E. Walton ซึ่งปรากฏในหนังสือ Criteria for Quality of Working Life ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ 8 ประการ คือ (1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation) (2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย (Safe and Healthy Environment) (3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี (Development of Human Capacities) (4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน (Growth and Security) (5) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (Social Integration) (6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม (Constitutionalism) (7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยรวม (Work Life Balance) (8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง (Social Relevance)

แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Two-Factor Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ได้รับ ความสนใจ และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในชื่อทฤษฎีการจูงใจ – คำจูง (The Motivation Hygiene Theory) แนวทางในการดำเนินงานเพื่อบำรุงสุขภาพของการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีร่วมกัน และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) ได้แก่ ความสำเร็จของงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) ลักษณะงาน (Work Itself) น่าเบื่อหน่าย หรือท้าทายความสามารถ ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement)

(2) ปัจจัยคำจูง (Hygiene Factors) ซึ่งมีอยู่ 10 ประการคือ การบังคับบัญชา (supervision) นโยบายบริหาร (policy and administration) สภาพการทำงาน (working condition) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (relations with superiors) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (relation with subordinates) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (relation with peers) ตำแหน่งในบริษัท (status) ความมั่นคงในงาน (job security) เงินเดือน (salary) ชีวิตส่วนตัว (personal life)

Hackman and Suttle (1977, อ้างถึงใน อสุมา ศักดิ์ไพศาล, 2556) มองว่า บุคลากรในองค์กรทุกระดับ ซึ่งรวมไปถึงผู้บริหารหรือเจ้าของสถานประกอบการ ที่มีความต้องการในคุณภาพชีวิตในการทำงานเช่นกัน และเมื่อได้รับการตอบสนองที่ดีก็จะส่งผลถึงสังคมในองค์กรมีสิ่งแวดล้อมที่ดี บุคคลมีขวัญและกำลังใจในการทำงานก็จะส่งผลไปยังผลผลิตที่ดี มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มความผูกพันในองค์กร การลดปัญหาการลาออกและขาดแคลนอัตรากำลังคน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงาน

Ali Naser moaddeh และคณะ (2003 ; 2003) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการชาวญี่ปุ่นจำนวน 2,100 คน พบว่า ข้าราชการที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ภาวะการมีสุขภาพกายที่ดีจะลดลง ทั้งในผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเป็นผลให้เกิดภาวะการเป็นโรคเรื้อรังต่าง ๆ ส่วนผู้ที่มีเป้าหมายและเข้าใจว่าตนเองต้องการอะไร

และมีความรู้สึกว่าตนเองได้ทำงานที่มีคุณค่า จะสามารถจัดการกับปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้ดี จึงเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนอื่น นอกจากนี้ พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ต่างกันมีผลต่อการจัดการต่อปัญหาด้านสุขภาพที่ต่างกัน และมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตเช่นกัน โดยจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ภาระงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้น ภาระงานมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อสุขภาพกาย ขณะที่สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อสุขภาพกาย

สมพงศ์ รัตนพวงส์ (2559) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานศูนย์ข่าวแห่งหนึ่ง พบว่า มีเพียงรายได้ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตนเองทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยเรียงตามความสำคัญจากความรวดเร็วในการทำงาน คุณภาพงานและปริมาณงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยเฉพาะในประเด็นความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

อุสุมา ศักดิ์ไพศาล (2556) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย และด้านความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน และด้านความรวดเร็วในการทำงาน ดังนั้น จากการศึกษาพบว่า ถ้าพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานสูงจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสูงตามไปด้วย

González-Baltazar R., Contreras-Estrada M.I., León-Cortés S.G., Hidalgo-González B.J., Hidalgo-Santacruz G. (2020) ศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานในแรงงานเศรษฐกิจนอกระบบที่กวาดาลาฮารา เม็กซิโกพบว่า ร้อยละ 48 ของแรงงานเป็นเพศชายและเพศหญิง ร้อยละ 52 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 และ 29 ปี ทำงานระหว่าง 6 และ 10 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 55 ของประชากรมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ระดับต่ำ มีร้อยละ 39 มีความพึงพอใจในระดับปานกลางและ ร้อยละ 6 มีความพึงพอใจในระดับสูง การศึกษานี้พบว่า ภายใต้งานของแรงงานในภาคนี้แรงงานมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ดีหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีและมีความยืดหยุ่น อย่างไรก็ตามแรงงานมีระดับความพึงพอใจในระดับต่ำกับคุณภาพชีวิตของพวกเขา ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงความปลอดภัยและอาชีวอนามัยได้ งานหลายอย่างในสภาพที่ไม่แข็งแรงและความเสี่ยงต่อการทำงาน

4. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

4.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานให้นิยามของแรงงานนอกระบบว่า หมายถึง แรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบการประกันสังคมเป็นกำลังแรงงานที่ครอบคลุม ประชากรไทยเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ (แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ, มปป.)

ILO (2002) มีรายงานเรื่อง Decent Work and the Informal Economy ได้รายงานแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานนอกระบบกับ 4 โครงหลักในการทำงานโดยมีเนื้อความพอสังเขปคือ

(1) Employment : การจ้างงาน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจ้างการที่เหมาะสมและลักษณะนั้นเหมาะสมกับผู้ถูกจ้างเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานและการเรียนรู้งาน เป็นการกระจายโอกาส กระจายรายได้ ไม่เพียงแต่จะส่งผลดีต่อผู้ถูกจ้างงานเท่านั้นที่ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ทางสังคมหรือการเข้าถึงทรัพยากรภาครัฐแต่ยังเป็นการกระตุ้นคุณภาพสภาวะทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการให้ได้รับแรงงานฝีมือดี มีคุณภาพ ติดตามงานได้ เข้าใจการประเมินงานตามศักยภาพผู้ถูกจ้างงาน ลดช่องว่างทางสังคมได้

(2) Social (Protection against vulnerabilities) : การคุ้มครองทางสังคม กลุ่มแรงงานนอกระบบ มักขาดโอกาสทางการคุ้มครองทางสังคมไม่ว่าจะเป็นหลักประกันสุขภาพในการทำงาน ประกันภัย สิทธิการรักษาพยาบาล หรือความปลอดภัยในการทำงานตามลักษณะงานที่ทำ ต้องทำให้พวกเขาเหล่านี้เข้าถึงสวัสดิการดังกล่าวนี้ให้ได้เทียบเท่าการทำงานในระบบ

(3) Social dialogue : สร้างความเข้มแข็งในการทำงาน ในองค์กรหรือนายจ้างควรมีระบบการจัดการการทำงานและการจ้างงานที่ดี คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ความเท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบ ลดความเหลื่อมล้ำทางการประกอบอาชีพจากการถูกกดขี่ราคาค่าจ้าง เนื่องด้วยผู้ถูกจ้างอาจถูกมองว่าไม่มีตัวตน ทำงานเพียงแลกเงิน ค่าจ้างไปวันต่อวัน ผู้จ้างต้องมีความเป็นธรรม สิทธิในการออกเสียงความเห็นให้ผู้ถูกจ้าง

(4) Rights : สิทธิตามกฎหมาย การทำงานหรือการจ้างงานควรปฏิบัติอยู่บนพื้นฐานตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่พึงยึดถือเพื่อความเป็นธรรมทั้งฝ่ายผู้จ้างและผู้ถูกจ้างงาน ทราบถึงสิทธิประโยชน์ตนเองที่พึงได้รับ

OECD (2017) มีรายงานเรื่อง Is self-employment quality work? ได้รายงานแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบกับ 4 โครงสร้าง ได้แก่

(1) รายได้ (Earnings) ได้แก่ รายได้ที่ได้รับ (Income earned) และความมั่นคงทางการเงิน (Financial security)

(2) ความมั่นคงของงาน (Job stability) ได้แก่ ระยะเวลาการจ้างงาน (Duration) ผลลัพธ์ของการทำงาน (Exit outcomes)

(3) สภาพการทำงาน (Working conditions) ได้แก่ ชั่วโมงทำงาน (Hours worked) สุขภาพและความปลอดภัย (Health and safety) การฝึกอบรมและการพัฒนาอาชีพของตนเอง (Training and career development)

(4) การพึ่งพาตนเองในการทำงาน (Dependent self-employment) ได้แก่ การแจกแจงสถานการณ์ทำงาน (Clarify work status) การคุ้มครองทางสังคม (Social protection)

4.2 งานวิจัยพอส่งเชิงที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน และมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2561) จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ในส่วนของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบที่ปรึกษาได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย และด้านข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงาน

(1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบยังคงมีรายได้เฉลี่ย (13,541 บาทต่อเดือน) ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของแรงงานไทยทั้งหมด (16,840 บาทต่อเดือน) ขณะที่แรงงานนอกระบบที่มีช่วงรายได้ประมาณ 9,751-15,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายเฉลี่ยมากที่สุด คือ 3.8 คน ส่วนใหญ่เห็นว่ารายได้ที่สามารถหาได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่มา (ร้อยละ 55.34 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และมีหนี้สิน (ร้อยละ 57.46 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ความไม่เพียงพอของรายได้กับการมีหนี้สิน (ร้อยละ 39.58 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด)

(2) ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 45.10 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) มีสภาพร่างกายปกติ (ร้อยละ 99.55 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 79.71 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) ขณะที่ในกลุ่มของแรงงานนอกระบบที่มีความพิการนั้นในกรณีที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการนั้นส่วนใหญ่จะมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และพบความสัมพันธ์ของการมีโรคประจำตัวกับการมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต แรงงานนอกระบบที่ทำการสำรวจส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 7.73 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งสอดคล้องกับชั่วโมงการทำงานที่กำหนดไว้ในสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ขณะที่การได้รับบาดเจ็บจากการทำงานนั้นมีสัดส่วนร้อยละ 4.47 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยอาชีพที่มีสัดส่วนผู้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างแรงงานประมงพื้นบ้าน ร้อยละ 33.33 ของกลุ่มตัวอย่างในอาชีพดังกล่าว

(3) ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยพบว่า ในภาพรวมแรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันค่อนข้างมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.68) โดยมีความพึงพอใจในสาธารณูปโภคของพื้นที่ที่อาศัยมากที่สุด (ระบบไฟฟ้าและระบบประปา) และมีความพึงพอใจที่เกี่ยวกับความเพียงพอของพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะน้อยที่สุด ขณะที่ในด้านการทำงาานนั้น แรงงานนอกระบบที่ถูกสำรวจประเมินว่าตนเองมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองและการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ) (คะแนนเฉลี่ย 0.55)

(4) ด้านข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบมีความพร้อมน้อยในการใช้ทักษะทางด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งแรงงานนอกระบบประเมินความพร้อมและศักยภาพของตนเองโดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.38 และหากพิจารณาในส่วนของการใช้ภาษาไทยมากที่สุด โดยมีความพร้อมและศักยภาพในด้านต่าง ๆ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการใช้ภาษาไทยมากที่สุด โดยมีความพร้อมและศักยภาพเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 คะแนน ในขณะที่ความพร้อมและศักยภาพในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ซึ่งส่วนใหญ่คือภาษาอังกฤษ) และแรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ มีระดับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีความพร้อมและศักยภาพเพียง 0.55 คะแนน ทั้งนี้ หากพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 1.53 จากระดับคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปทุมธานีมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 1.24 จากระดับคะแนนสูงสุด 5 คะแนน

โครงการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ.2561 (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2561) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของตัวชี้วัด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ และตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่ชี้วัดสิ่งที่นับได้ หรือสิ่งที่มีลักษณะเชิงกายภาพ และตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่ชี้วัดสิ่งที่ไม่นับได้ (ตัวชี้วัดเชิงสังคม)

การจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยมีการวิเคราะห์ภายใต้โครงสร้างและบริบททางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย ทั้งสิ้น 13 ตัวชี้วัด และจัดทำดัชนีผสม (Composite Index) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ศักยภาพ และความพร้อมของแรงงานนอกระบบ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) รายได้รวมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (2) จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง (3) ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เพียงพอ/ไม่เพียงพอ กับรายจ่ายในแต่ละเดือน (4) ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีภาระหนี้สิน

ด้านที่ 2 ด้านสังคม ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ร้อยละของครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง (2) ร้อยละของแรงงานนอกระบบที่เป็นคนพิการ (3) สภาพความพิการเปรียบเทียบกับความสามารถในการหารายได้ (4) ร้อยละของแรงงานนอกระบบที่มีโรคประจำตัว (5) ปัญหาสุขภาพเปรียบเทียบกับความสามารถในการหารายได้ (6) ระยะเวลาในการทำงานเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างต่อวันเปรียบเทียบกับรายได้ (7) การบาดเจ็บจากการทำงานเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพ

ด้านที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย ได้แก่ ตัวชี้วัดความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ด้านที่ 4 ด้านศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ ตัวชี้วัดความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน

Consuelo, María, María (2003) ศึกษาคุณภาพชีวิตและแรงงานนอกระบบในผู้สูงอายุในเมืองโคลัมเบียระดับกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบผู้สูงอายุนั้นอยู่ในเกณฑ์ดีและเกี่ยวข้องกับการประเมินสุขภาพในเชิงบวก การทำงานเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีความกระตือรือร้นและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้สูงอายุจำนวนมากทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้จากมุมมองของการพัฒนามนุษย์ให้ความหมายกับชีวิตของผู้สูงอายุช่วยให้พวกเขาสามารถขยายขีดความสามารถของพวกเขาเป็นบุคคลที่ใช้งานและมีประสิทธิภาพและมีส่วนช่วยในการตระหนักถึงตนเองและการรับรู้ทางสังคม

5. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565)

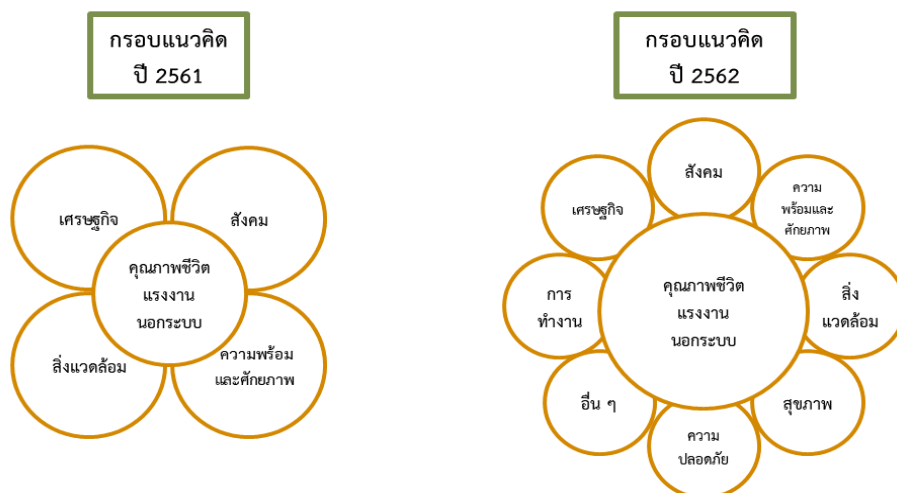
สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริม ค้ำครอง และพัฒนาแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นประชากรแรงงานกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศ เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีความมั่นคงทางรายได้ ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง นำสู่คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน โดย กำหนดวิสัยทัศน์ “แรงงานนอกระบบมีความมั่นคงทางอาชีพ ได้รับการคุ้มครองทางสังคม ตามมาตรฐานสากลอย่างทั่วถึง นำสู่คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่

1 : เสริมสร้างหลักประกันทางสังคมและขยายความคุ้มครองให้ทั่วถึง ยุทธศาสตร์ที่ 2 : เสริมสร้างสมรรถนะแรงงานนอกระบบเพื่อการทำงาน และยุทธศาสตร์ที่ 3 : เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ ทั้งนี้ โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ เป็นภายใต้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนปฏิบัติการด้านบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565) กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศด้านแรงงานนอกระบบ ให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และจากมิติต่าง ๆ ในการสะท้อน "คุณภาพชีวิตการทำงาน" ได้แก่ 1. คุณภาพชีวิต (ทั่วไป) 2. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) 3. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) ของแรงงานนอกระบบ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและพัฒนาเป็น กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ขยายการศึกษาจากกรอบแนวคิด ปี 2562 ใน 4 มิติ ให้เป็น 8 มิติ ดังภาพประกอบด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย (Target Population) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แรงงานนอกระบบของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย การสุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจงบุคคลที่เป็นแรงงานนอกระบบในพื้นที่ที่ถูกสุ่มตัวอย่างในที่นี้คือทั่วประเทศ โดยเน้นการกระจายในทุกจังหวัดทั่วประเทศและ ให้ความสำคัญเป็นตัวแทนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลและผลการสำรวจที่จะให้ได้ตัวอย่างแรงงานนอกระบบในพื้นที่ที่ตกเป็นตัวอย่างให้อย่างดีที่สุด (Occupational with Area Based Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

ใช้วิธีเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจที่ดัดแปลงมาจากรายงานโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ.2562 เสนอ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน โดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากกรอบแนวคิดในการศึกษาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ แนวคิดในมิติต่าง ๆ ที่สะท้อน "คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ" ได้แก่ 1. คุณภาพชีวิต (ทั่วไป) 2. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) 3. คุณภาพชีวิต (การทำงาน) ของแรงงานนอกระบบ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบ โดยมีประเด็นในการสำรวจ ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ
- 5) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน
- 6) ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

1.3 การประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 จากข้อมูลที่ได้เก็บมาได้จะทำการประมวลผลโดยแยกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.3.1 ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ (แบ่งย่อยอีก 8 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ความพร้อมและศักยภาพ และด้านอื่น ๆ) การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม ปัญหาด้านแรงงาน และความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งจะทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทั่วประเทศ

1.3.2 ผลการวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอ กับค่าใช้จ่าย

1.3.3 ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่

1) ด้านเศรษฐกิจ คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ ความเพียงพอของ รายได้ ภาระหนี้สิน เป้าหมายความสำเร็จในแต่ละวัน เป็นต้น

2) ด้านสังคม คือ สภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น สภาพที่อยู่อาศัย และการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง เป็นต้น

3) ด้านสุขภาพ คือ สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย การได้รับบาดเจ็บ การรับรู้ว่าจะสามารถรับมือกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ และการมีปัญหสุขภาพจากการทำงาน

4) ด้านความปลอดภัย คือ ความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและ ทรัพย์สิน การรับรู้ถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

5) ด้านสภาพแวดล้อม คือ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงควมมีอิสระในการใช้ชีวิตของตนเอง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

6) ด้านการทำงาน คือ สภาพการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน รวมถึงปัญหาจากการทำงาน

7) ด้านพร้อมและศักยภาพแรงงานนอกระบบ คือ ความพร้อมในการทำงานของแรงงาน มีศักยภาพและทักษะด้านภาษา เทคโนโลยี หรือด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8) ด้านอื่น ๆ เช่น การมีกิจกรรมทำในเวลาว่าง การมีเวลาส่วนตัวหรือเวลาพักผ่อน ความสมดุลระหว่างเวลางานและเวลาส่วนตัว เป็นต้น

2. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล

ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของแรงงานนอกระบบ และคำนวณหาดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ระดับประเทศ โดยกองเศรษฐกิจการแรงงาน และสำนักงานแรงงานจังหวัด ดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ เป้าหมาย 77,959 คน (กองเศรษฐกิจการแรงงานดำเนินการสำรวจและบันทึกข้อมูล 10,000 คน คิดเป็นร้อยละ 100 สำนักงานแรงงานจังหวัด 76 จังหวัด ดำเนินการสำรวจฯ เป้าหมาย 67,959 คน ดำเนินการได้ 68,750 คน คิดเป็นร้อยละ 101.01) ระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2564 – 31 สิงหาคม 2565 โดยกำหนดระยะเวลาสำหรับการสำรวจและบันทึกข้อมูลออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 31 มีนาคม 2565 ➤ บันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของค่าเป้าหมาย ภายในวันที่ 31 มีนาคม ช่วงที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2565 ➤ บันทึกข้อมูลแรงงานนอกระบบในฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบครบถ้วนตามเป้าหมายการสำรวจ ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2565

บทที่ 4

ผลการสำรวจ

1. ผลการสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 78,750 คน จากเป้าหมาย 77,959 คน (ร้อยละ 101.01) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.44 เพศชายร้อยละ 44.56 สถานภาพสมรส ร้อยละ 66.13 มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี ร้อยละ 74.94 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 44.98 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 21.48 สูงสุด รองลงมา คือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 19.80

ตารางที่ 9 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
เพศ	
เพศหญิง	55.44
เพศชาย	44.56
สถานภาพ	
โสด	27.58
สมรส	66.13
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	6.29
อายุ	
อายุน้อยกว่า 20 ปี	1.35
อายุ 20 – 59 ปี	74.97
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	23.68
วุฒิการศึกษาสูงสุด	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	44.98
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	20.02
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	19.74
อนุปริญญา/ปวส.	5.94
ปริญญาตรี	7.98
สูงกว่าปริญญาตรี	0.32
กำลังศึกษา	1.02
การประกอบอาชีพ	
ว่างงาน	15.03
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	1.05
ลูกจ้างทำงานบ้าน	1.02
แรงงานรับจ้างทั่วไป	19.80

รายการ	ร้อยละ
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล	2.99
แรงงานประมงพื้นบ้าน	0.95
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	21.48
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	6.19
คนขับรถรับจ้าง	5.07
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	6.50
ขายของเก่า	0.44
ฟรีแลนซ์/อิสระ	3.36
ทำงานในภาคบริการ	1.38
กิจการภาคครอบครัว	2.45
ลูกจ้างทั่วไป	9.78
อื่น ๆ	2.51

ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.48 มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว และร้อยละ 67.48 ไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อนร้อยละ 38.64 เคยเป็นพนักงานโรงงาน เหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงาน ระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 31.23 รองลงมาคือ ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า ร้อยละ 22.18

สำหรับด้านความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.32 ไม่มีความต้องการ โดยแรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนมากจะทำงานในฐานะลูกจ้าง ร้อยละ 46.42 รองลงมาคือประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ร้อยละ 27.00

ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ

รายการ	ร้อยละ
ประกอบอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว	90.48
ประกอบอาชีพรอง	9.52
ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่	
ไม่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อน	67.48
เคยทำงาน	32.52
ข้าราชการ	1.78
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3.04
พนักงานบริษัทเอกชน	34.44
พนักงานโรงงาน	38.64
อื่น ๆ	22.11

รายการ	ร้อยละ
เหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน (เฉพาะผู้ที่ตอบเคยทำงานมาก่อน)	
เกษียณอายุ/อายุมาก	12.85
ถูกเลิกจ้าง	14.69
ต้องการอิสระ	31.23
สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย	7.26
ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า	22.18
มีปัญหาในที่ทำงาน	1.87
อื่น ๆ	9.92
ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่	
อยาก	46.68
ไม่อยาก	53.32
ท่านทำงานในฐานะอะไร	
นายจ้าง	4.73
ลูกจ้าง	46.42
ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า	5.51
การรวมกลุ่ม	1.85
ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	27.00
ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	5.46
อื่น ๆ	9.02

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 9,595.41 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 49.62 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่ายจำนวน 3 คน ร้อยละ 26.51 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 63.76 และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 52.14 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 87.16

ตารางที่ 11 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ

รายการ	ร้อยละ
รายได้รวมเฉลี่ย (รวมรายรับทุกช่องทาง)	9,595.41 บาทต่อเดือน
ต่ำกว่า 9,000 บาท	49.62
9,000 – 15,000 บาท	36.40
มากกว่า 15,000 บาท	13.99
จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่าย	
1 คน	24.17
2 คน	25.66
3 คน	26.51
ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	23.67

รายการ	ร้อยละ
โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่	
เพียงพอ	36.24
ไม่เพียงพอ	63.76
ท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่	
ไม่มี	47.86
มี	52.14
มี ในระบบ	87.16
มี นอกกระบบ	12.84

ทั้งนี้จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบ โดยเฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 9,507.46 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37.31 ได้รับรายได้เป็นรายวัน โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.92 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับมีความคุ้มค่า ขณะที่ร้อยละ 43.08 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย และทำงานหนักเกินไป เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.90 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 16.10 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 12 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน)

รายการ	ร้อยละ
รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว)	9,507.46 บาทต่อเดือน
งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท	
รายชั่วโมง	1.61
รายวัน	37.31
รายสัปดาห์	2.82
รายเดือน	30.11
รายงวด/รายครึ่ง	23.82
อื่น ๆ	4.33
รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับมีความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่	
คุ้มค่า	56.92
ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก	43.08
ทำงานหนักเกินไป	23.69
กำไรน้อย/รายได้น้อย	68.74
รบกวนเวลาส่วนตัวมากเกินไป	2.31
อื่น ๆ	5.27

รายการ	ร้อยละ
เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ	
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	83.90
ตั้งเป้าหมาย	16.10
สำเร็จ	74.76
ไม่สำเร็จ	25.24

2) ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.83 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 18.30 ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.62 ไม่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.38 เท่านั้น ที่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องงาน

ตารางที่ 13 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม

รายการ	ร้อยละ
สภาพความเป็นอยู่	
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ	67.83
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ	4.23
อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง	18.30
อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)	1.20
อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้	0.49
เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย	7.69
อื่น ๆ	0.26
งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ขัดแย้งบ้างหรือไม่	
ไม่มี	97.62
มี	2.38
เรื่องงาน	57.10
เรื่องส่วนตัว	37.59
อื่น ๆ	5.31

3) ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ร้อยละ 99.00 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียง ร้อยละ 1.00 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 51.48 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 63.09 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 92.67 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 15.87 ซึ่งร้อยละ 80.04 ของผู้มีปัญหาระบุว่าปัญหาสุขภาพนั้นคือการเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ตารางที่ 14 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ

รายการ	ร้อยละ
สภาพร่างกาย	
ปกติ	99.00
พิการ ประเภทความพิการ	1.00
การมองเห็น	16.36
การได้ยิน	14.25
การเคลื่อนไหว	51.48
อื่น ๆ	17.91
มีบัตรประจำตัวคนพิการ	36.91
ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ	63.09
ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่	
มี	7.33
ไม่มี	92.67
การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่	
ไม่มี	84.13
มี อย่างไร	15.87
เครียด	17.37
ปวดเมื่อย	80.04
อื่น ๆ	2.59

4) ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.32 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ มีเพียงร้อยละ 1.24 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอื่น ๆ ร้อยละ 0.73

ตารางที่ 15 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย

รายการ	ร้อยละ
ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง	
ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน	94.32
เคย แต่ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	4.61
เคย และต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	1.07
ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่	
ไม่เคยประสบเหตุการณ์	98.76
เคยประสบเหตุการณ์	1.24
ลักทรัพย์	0.45
จี้/ปล้น	0.06
อื่น ๆ	0.73

5) **ด้านสภาพแวดล้อม** พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.95 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 3 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 40.91 มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 38.92 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 38.29 บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 38.18 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 37.98 มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 36.73 และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 35.84 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
บริเวณที่พำนักอาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค	1.81	3.89	27.16	38.18	28.96
บริเวณที่พำนักอาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า	1.20	3.04	23.85	40.91	31.01
บริเวณที่พำนักอาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม	2.39	5.79	30.15	37.98	23.68
บริเวณที่พำนักอาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม	7.86	3.70	29.65	35.84	22.95
บริเวณที่พำนักอาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่	7.54	3.31	29.25	36.73	23.17
บริเวณที่พำนักอาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง	5.22	1.63	27.00	38.92	27.23
บริเวณที่พำนักอาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น	5.01	1.48	27.15	38.29	28.07

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

6) **ด้านการทำงาน** พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.64 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ มีเพียง ร้อยละ 18.36 ที่มีปัญหา ซึ่งผู้ที่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพระบุว่า มีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด ร้อยละ 68.23 รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถหยุดงานได้ ร้อยละ 16.55 ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้ ร้อยละ 12.15 ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป ร้อยละ 9.16 ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า ร้อยละ 8.21 และอื่น ๆ ร้อยละ 7.88 ตามลำดับ ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 7.94 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 17 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน

รายการ	ร้อยละ
ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่มีปัญหา	81.64
มีปัญหา	18.36
ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้	12.15
ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า	8.21
ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป	9.16
ไม่สามารถหยุดงานได้	16.55
ไม่ได้รับสวัสดิการ	68.23
อื่น ๆ	7.88
ระยะเวลาที่ท่านทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด)	7.94 ชั่วโมง/วัน

7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ

7.1) ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ พบว่าแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 35.45 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 49.68 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้ดี ร้อยละ 39.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ดี ร้อยละ 33.15 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีการทำงานในปัจจุบัน

ตารางที่ 18 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่สามารถทำได้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	2.93	3.89	6.84	23.74	27.16	35.45
ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาต่างประเทศ)	49.68	17.99	13.86	11.82	4.49	2.16
ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	33.15	15.08	16.08	20.01	10.05	5.63
ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ ได้ดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	39.78	16.24	15.07	16.46	8.16	4.28

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

7.2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.08 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.82 ความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.81 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.55 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ (2.57) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพลูกจ้างทั่วไป (2.48) และกลุ่มอาชีพทำงานในภาคบริการ (2.38) ตามลำดับ สำหรับ กลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตร ตามฤดูกาล (1.65)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มอาชีพ โดยพิจารณาจากจำนวนแรงงานที่มีอยู่ใน กลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มอาชีพมากที่สุด คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด พบว่า มีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.78 และมีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.61 แต่มีความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นข้อมูล ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษา ต่างประเทศในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.47, 1.20 และ 0.83 ตามลำดับ

รองลงมาได้แก่ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป พบว่า มีความพร้อมและ ศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.96 และมีความพร้อมและศักยภาพ ในด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.67 ความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้ อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.71, 1.43 และ 1.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพ

อาชีพหลัก	ท่านใช้ภาษาไทย ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	ท่านใช้ ภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นภาษาที่ สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี	ท่านใช้ อินเทอร์เน็ตใน การสืบค้นข้อมูล ได้อย่างดี (เทคโนโลยี สารสนเทศ)	ท่านใช้โปรแกรม/ แอปพลิเคชันเพื่อ เป็นช่องทางใน การสร้างรายได้ ได้อย่างดี	ระดับความ คิดเห็น
รวม	3.82	1.15	1.81	1.55	2.08
ว่างงาน	3.42	1.19	1.68	1.54	1.96
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	3.68	1.11	1.78	1.49	2.01

อาชีพหลัก	ท่านใช้ภาษาไทย ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	ท่านใช้ ภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นภาษาที่ สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี	ท่านใช้ อินเทอร์เน็ตใน การสืบค้นข้อมูล ได้อย่างดี (เทคโนโลยี สารสนเทศ)	ท่านใช้โปรแกรม/ แอปพลิเคชันเพื่อ เป็นช่องทางใน การสร้างรายได้ ได้อย่างดี	ระดับความ คิดเห็น
ลูกจ้างทำงานบ้าน	3.66	1.02	1.64	1.39	1.93
แรงงานรับจ้างทั่วไป	3.67	1.03	1.71	1.43	1.96
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตาม ฤดูกาล	3.31	0.78	1.41	1.11	1.65
แรงงานประมงพื้นบ้าน	3.41	1.09	1.46	1.31	1.81
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	3.61	0.83	1.47	1.20	1.78
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	4.03	0.99	1.67	1.4	2.02
คนขับรถรับจ้าง	4.57	0.72	1.49	1.12	1.98
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	3.82	1.36	2.04	1.82	2.26
ขายของเก่า	3.87	1.16	1.70	1.48	2.05
ฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์	4.16	1.6	2.39	2.12	2.57
ทำงานในภาคบริการ	4.10	1.49	2.09	1.84	2.38
กิจการภาคครอบครัว	3.91	1.29	2.01	1.72	2.23
ลูกจ้างทั่วไป	3.95	1.6	2.32	2.04	2.48
อื่น ๆ	3.93	1.20	2.10	1.73	2.24

หมายเหตุ : คะแนนระดับความคิดเห็นเฉลี่ยรวมของกลุ่มตัวอย่างมีค่าอยู่ในช่วงคะแนนระหว่าง 3.34 – 5.00 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมมาก ช่วงคะแนนระหว่าง 1.67 – 3.33 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมปานกลาง ช่วงคะแนนระหว่าง 0.00 – 1.66 หมายถึง แรงงานนอกระบบมีความพร้อมน้อย

7.3) ด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงานในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 20.98 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานขาย มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 14.38 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 8.47 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 7.45 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 4.17 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ตารางที่ 20 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม

รายการ	ร้อยละ
สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	14.38
งานไม้	45.76
งานปูน	43.34
งานอูมิเนียม	4.53

รายการ	ร้อยละ
งานหล่อ/งานแม่พิมพ์	1.96
งานซ่อม	30.87
งานสี	20.34
สาขาอาชีพไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	4.17
งานไฟฟ้า	70.30
งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์	18.38
งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	14.91
สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	7.45
งานวาดภาพ	15.64
งานปั้น	7.70
งานออกแบบ	15.32
งานแกะสลัก	4.18
งานตัดเย็บ	52.31
งานเครื่องประดับ	7.92
งานถัก	15.28
สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	20.98
งานวางแผนไทย	6.08
งานแม่บ้าน	39.13
งานประกอบอาหาร	32.78
งานต้อนรับ	13.83
งานขาย	38.34
งานรักษาความปลอดภัย	7.90
งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย	2.25
สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	8.47
การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล	93.35
งานเขียนโปรแกรม	4.06
งานตัดต่อวิดีโอ	5.12
กราฟฟิคดีไซน์	5.05

7.4) ประสพการณ์การเข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน พบว่า มีเพียงร้อยละ 17.87 ที่เคยเข้าร่วมการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมอบรมในเรื่องงานหัตถกรรม/งานฝีมือ และผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรม ร้อยละ 47.91 ระบุว่าได้นำไปใช้ต่อยอดในงาน ส่วนอีกร้อยละ 82.13 ไม่เคยเข้าร่วมอบรม โดยผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมอบรมระบุเหตุผลที่ไม่เข้าร่วมเพราะไม่มีเวลาเข้าร่วม

ตารางที่ 21 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมอบรม

รายการ	ร้อยละ
ท่านเคยเข้าร่วมการอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือไม่	
เคยเข้าร่วม เกี่ยวกับเรื่องอะไร	17.87
งานหัตถกรรม/งานฝีมือ	33.94
อาหาร	33.84
บริการ	8.48
งานช่าง	12.97
คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี	5.13
เกษตร	24.74
หลังอบรมท่านนำความรู้ไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ในงานของท่านหรือไม่	
ได้ใช้	52.09
ไม่ได้ใช้	47.91
ไม่เคยเข้าร่วม สาเหตุ	82.13
ไม่สนใจเข้าร่วม	32.76
ไม่มีเวลาเข้าร่วม	42.75
ไม่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงาน	13.97
สถานที่จัดอบรม/โครงการอยู่ห่างไกล	4.97

8) ด้านอื่น ๆ พบว่า ใน 24 ชั่วโมงหรือ 1 วัน แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีเวลางานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7.38 ชั่วโมง อีก 7.44 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 88.63 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.52 ระบุว่าใช้เวลาว่างกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.14 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 26.20 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 55.18 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

ตารางที่ 22 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ
ใน 24 ชั่วโมงของวันทำงาน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร	
เวลาว่าง	7.38 ชั่วโมง
เวลาพักผ่อน/นอน	7.44 ชั่วโมง
เวลาส่วนตัว	5.52 ชั่วโมง
เวลาอื่น ๆ	3.65 ชั่วโมง
ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว) หรือไม่	
มี	88.63
ไม่มี	11.37

รายการ	ชั่วโมง/ร้อยละ
งานที่ท่านทำ มีเวลาเหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัว	
เหมาะสมเพียงพอ	93.52
ไม่เหมาะสมเพียงพอ	6.48
ท่านเคยโดยถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่	
ไม่เคย	96.14
เคย	3.86
อะไรคือความสำเร็จในชีวิตการทำงานในอนาคตท่าน	
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	55.18
รายได้เพิ่มขึ้น	26.20
เป็นเจ้าของกิจการ	2.00
ขยายกิจการ	1.62
ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง	0.63
มีบ้าน/มีรถ	2.13
หมดภาระหนี้สิน	8.42
บุตรหลานสำเร็จการศึกษา	3.58
อื่น ๆ	0.25

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ
พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 58.99 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ มีเพียงร้อยละ 41.01 ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 74.25 มีเพียงร้อยละ 25.75 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ร้อยละ 79.12 มีเพียงร้อยละ 20.88 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ร้อยละ 87.68 มีเพียงร้อยละ 12.32 ที่เป็นสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลูกพืช

ตารางที่ 23 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ	
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้รับความคุ้มครอง	41.01
ผู้ประกันตน ม.39	6.78
ผู้ประกันตน ม.40	20.85
เบี้ยความพิการ	0.81
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	16.32
เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ	23.13

รายการ	ร้อยละ
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	74.25
กองทุนหมู่บ้าน	24.13
การทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)	1.87
กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน	0.37
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ท่านดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ	
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	79.12
การทำประกันชีวิต	9.49
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	12.89
การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่ได้เป็นสมาชิก	87.68
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	3.02
วิสาหกิจชุมชน	2.45
กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช	6.32
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	1.71
กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด	0.52
กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล	0.18
กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	0.30

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า ร้อยละ 72.50 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่าไม่มีปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงสุด ร้อยละ 50.57 รองลงมาได้แก่ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทนร้อยละ 37.35 ขาดทักษะฝีมือทั่วไปร้อยละ 27.45 ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมร้อยละ 21.87 และไม่รู้สิทธิด้านกฎหมายร้อยละ 12.33 ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานนอกระบบในปัจจุบัน พบว่า แรงงานนอกระบบมีระดับความคิดเห็นระดับมากต่อการไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ร้อยละ 32.57 การไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ ร้อยละ 31.76 และยังไม่มีการทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีความได้ที่มั่นคง ร้อยละ 31.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ

รายการ	ร้อยละ
ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน	
ไม่มีปัญหา	72.50
ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง	50.57
ขาดทักษะฝีมือทั่วไป	27.45
ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	21.87

รายการ	ร้อยละ
ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ	11.71
ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน	7.58
ไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย	12.33
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	7.29
ค่าตอบแทน	37.35

ตารางที่ 25 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง	3.82	7.66	29.31	31.01	28.19
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ	3.49	8.26	29.52	32.57	26.17
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมแรงงานในระบบ	4.10	8.15	27.31	31.76	28.68

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ พบว่าแรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.54 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาแก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สถาบัน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 26 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน

รายการ	ร้อยละ
หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ไม่เคยใช้บริการ	67.54
ศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน	49.21
สำนักงานจัดหางาน	33.90
สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน/ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน	19.64
สำนักงานประกันสังคม	47.37
สถาบัน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน	20.53

ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 77.71 รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน ร้อยละ 74.66 สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 74.39 เรื่องค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม ร้อยละ 73.54 และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ร้อยละ 71.26 ตามลำดับ

ตารางที่ 27 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ต้องการความช่วยเหลือ	ระดับความต้องการความช่วยเหลือ (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
หางานทำในประเทศ	62.18	4.03	5.17	15.64	15.38	21.96
หางานทำในต่างประเทศ	46.61	7.84	6.09	12.33	10.08	10.27
อาชีพเสริม	69.89	3.08	5.98	19.11	21.83	19.89
พัฒนาฝีมือทั่วไป	68.29	3.22	6.33	20.09	20.92	17.73
พัฒนาทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	66.20	3.83	6.98	19.57	19.94	15.88
การรวมกลุ่มอาชีพ	67.06	3.74	6.63	19.14	20.63	16.92
คุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน	67.10	2.86	5.55	19.13	20.03	19.53
ความรู้ด้านกฎหมาย	68.84	3.28	6.57	21.41	20.34	17.24
แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน	67.24	3.21	6.36	20.74	19.98	16.95
ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม	73.54	2.35	4.54	16.73	22.15	27.77
ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน	71.26	2.88	5.62	20.37	21.86	20.53
ทุนในการประกอบอาชีพ	77.71	2.17	4.24	15.97	21.73	33.60
ความต่อเนื่องในการทำงาน	74.66	2.36	4.63	17.00	22.10	28.57
สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม	74.39	3.67	5.58	15.93	20.03	29.18

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลทั่วไป เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามกลุ่มอาชีพที่พบมากที่สุดในการสำรวจ คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมง 16,885 คน คิดเป็นร้อยละ 21.48 ของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป 15,565 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งข้อมูลผลการวิเคราะห์กลุ่มอาชีพกับข้อมูลทั่วไป พบว่า

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.51 เพศชาย ร้อยละ 42.49 ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.97 มีสถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 59 ปี ร้อยละ 71.03 โดยกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.84 ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน ร้อยละ 20.16 เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.58 เคยทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และเหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงานผู้ที่เคยทำงานมาก่อนส่วนมากระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 50.03 เมื่อสอบถามถึงความต้องการ

ทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 62.39 ไม่มีความต้องการ และร้อยละ 40.49 ระบุว่าประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.42 และเพศชาย ร้อยละ 49.58 ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.38 มีสถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วง 20 - 59 ปี ร้อยละ 80.71 โดยร้อยละ 29.79 เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.21 ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.73 เคยทำงานเป็นพนักงานโรงงาน และเหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงานผู้ที่เคยทำงานมาก่อนส่วนมากระบุว่าต้องการอิสระ ร้อยละ 29.96 เมื่อสอบถามถึงความต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไปส่วนใหญ่ร้อยละ 51.84 มีความต้องการ และร้อยละ 74.17 ทำงานในฐานะลูกจ้าง

ตารางที่ 28 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
เพศ		
เพศหญิง	57.51	50.42
เพศชาย	42.49	49.58
สถานภาพ		
โสด	13.88	30.74
สมรส	80.97	63.38
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	5.16	5.88
อายุ		
อายุน้อยกว่า 20 ปี	0.34	1.49
อายุ 20 – 59 ปี	71.03	80.71
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	28.63	17.80
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	59.12	41.78
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	20.04	24.61
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	15.39	22.79
อนุปริญญา/ปวส.	2.95	5.20
ปริญญาตรี	2.21	5.01
สูงกว่าปริญญาตรี	0.12	0.09
กำลังศึกษา	0.17	0.51

ตารางที่ 29 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบด้านการประกอบอาชีพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/
ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ประกอบอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว	84.90	89.84
ประกอบอาชีพรอง	15.10	10.16
ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่		
ไม่เคยทำงาน	79.84	70.21
เคยทำงาน	20.16	29.79
ข้าราชการ	2.67	0.82
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2.45	3.56
พนักงานบริษัทเอกชน	42.58	31.41
พนักงานโรงงาน	32.42	43.73
อื่น ๆ	19.88	20.47
เหตุผลที่ทำให้เปลี่ยนงาน (เฉพาะผู้ที่ตอบเคยทำงานมาก่อน)		
เกษียณอายุ/อายุมาก	11.66	11.11
ถูกเลิกจ้าง	7.97	18.55
ต้องการอิสระ	50.03	29.96
สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย	7.01	8.50
ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า	10.53	21.38
มีปัญหาในที่ทำงาน	1.20	1.97
อื่น ๆ	11.59	8.53
ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่		
อยาก	37.61	51.84
ไม่อยาก	62.39	48.16
ท่านทำงานในฐานะอะไร		
นายจ้าง	7.67	1.28
ลูกจ้าง	25.32	74.17
ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า	1.88	11.29
การรวมกลุ่ม	2.39	1.19
ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	40.49	7.33
ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	11.76	1.32
อื่น ๆ	10.48	3.42

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลคุณภาพชีวิต

1) ด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 62.13 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท โดยเฉลี่ยมีรายได้รวม 8,461.52 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้จากการทำงานเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 8,274.30 บาทต่อเดือน ซึ่งร้อยละ 30.04 มีคนร่วมใช้จ่ายจากเงินที่ได้จำนวน 3 คน ร้อยละ 62.66 ของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดระบุว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย มีภาระหนี้สินร้อยละ 57.22 ซึ่งเป็นภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 93.51 โดยร้อยละ 47.93 ของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดได้รับค่าตอบแทนรายงวด/รายครั้ง และระบุว่าค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นไม่คุ้มค่ากับงานที่ทำ ร้อยละ 43.06 เนื่องจากเห็นว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.94 ระบุว่าคุ้มค่า ร้อยละ 83.93 ไม่ได้ตั้งเป้าหมายรายวัน มีเพียงร้อยละ 16.07 ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งร้อยละ 75.95 ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำได้สำเร็จ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 52.90 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท โดยเฉลี่ยมีรายได้รวม 8,649.76 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้จากการทำงานเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 8,498.03 บาทต่อเดือน ซึ่งร้อยละ 29.16 มีคนร่วมใช้จ่ายจากเงินที่ได้จำนวน 3 คน ร้อยละ 70.93 ของกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไประบุว่ารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย มีภาระหนี้สินถึงร้อยละ 51.73 ซึ่งเป็นภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 85.15 โดยร้อยละ 44.63 ของกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไปได้รับค่าตอบแทนรายวัน และระบุว่าค่าตอบแทนที่ได้รับนั้นไม่คุ้มค่ากับงานที่ทำ ร้อยละ 43.07 เนื่องจากเห็นว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.93 ระบุว่าคุ้มค่า ร้อยละ 86.24 ไม่ได้ตั้งเป้าหมายรายวัน มีเพียงร้อยละ 13.76 ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งร้อยละ 76.71 ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำได้สำเร็จ

ตารางที่ 30 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
รายได้รวมเฉลี่ย (รวมรายรับทุกช่องทาง)	8,461.52 บาท	8,649.76 บาท
ต่ำกว่า 9,000 บาท	62.13	52.90
9,000 – 15,000 บาท	28.74	39.14
มากกว่า 15,000 บาท	9.13	7.96
จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่าย		
1 คน	12.89	19.99
2 คน	27.33	27.29
3 คน	30.04	29.16
ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	29.73	23.56
โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่		
เพียงพอ	37.34	29.07
ไม่เพียงพอ	62.66	70.93

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่		
ไม่มี	42.78	48.27
มี	57.22	51.73
มี ในระบบ	93.51	85.15
มี นอก ระบบ	6.49	14.85

ตารางที่ 31 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านเศรษฐกิจ (การทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว)	8,274.30 บาท	8,498.03 บาท
งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท		
รายชั่วโมง	0.62	1.43
รายวัน	22.23	44.63
รายสัปดาห์	3.69	3.96
รายเดือน	22.23	29.82
รายงวด/รายครึ่ง	47.93	19.19
อื่น ๆ	3.30	0.96
รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่		
คุ้มค่า	56.94	56.93
ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก	43.06	43.07
ทำงานหนักเกินไป	25.61	34.23
กำไรน้อย/รายได้น้อย	71.88	61.81
รบกวนเวลาส่วนตัวมากเกินไป	0.94	1.80
อื่น ๆ	1.56	2.16
เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ		
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	83.93	86.24
ตั้งเป้าหมาย	16.07	13.76
สำเร็จ	75.95	76.71
ไม่สำเร็จ	24.05	23.29

2) ด้านสังคม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ร้อยละ 80.57 เกือบทั้งหมดร้อยละ 98.32 ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะหรือขัดแย้งกับใคร

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ร้อยละ 65.85 เกือบทั้งหมดร้อยละ 97.81 ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะหรือขัดแย้งกับใคร

ตารางที่ 32 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสังคม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สภาพความเป็นอยู่		
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ	86.57	65.85
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ	1.43	3.40
อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง	9.97	23.41
อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)	0.18	1.30
อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้	0.14	0.51
เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย	1.64	5.25
อื่น ๆ	0.07	0.29
งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ขัดแย้งบ้างหรือไม่		
ไม่มี	98.32	97.81
มี	1.68	2.19
เรื่องงาน	57.08	58.19
เรื่องส่วนตัว	38.63	38.33
อื่น ๆ	4.29	3.48

3) ด้านสุขภาพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่แล้วมีสภาพร่างกายปกติมีเพียงร้อยละ 0.56 ที่มีความพิการ ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีปัญหาสุขภาพจากการทำงานร้อยละ 18.99 ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความปวดเมื่อย

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมีสภาพร่างกายปกติ มีเพียงร้อยละ 1.04 ที่มีความพิการ ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีปัญหาสุขภาพจากการทำงานร้อยละ 14.70 ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความปวดเมื่อย

ตารางที่ 33 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสุขภาพ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สภาพร่างกาย		
ปกติ	99.44	98.96
พิการ ประเภทความพิการ	0.56	1.04
การมองเห็น	14.77	23.49
การได้ยิน	14.77	15.44
การเคลื่อนไหว	59.09	41.61
อื่น ๆ	11.36	19.46
มีบัตรประจำตัวคนพิการ	41.49	40.12
ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ	58.51	59.88
ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่		
มี	8.46	5.60
ไม่มี	91.54	94.40
การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่		
ไม่มี	81.01	85.30
มี อย่างไร	18.99	14.70
เครียด	10.17	16.46
ปวดเมื่อย	88.45	81.47
อื่น ๆ	1.38	2.07

4) ด้านความปลอดภัย

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 93.89 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน และไม่เคยประสบเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 99.16

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 93.77 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน และไม่เคยประสบเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 98.91

ตารางที่ 34 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัย จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง		
ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน	93.89	93.77
เคย แต่ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	5.08	5.27
เคย และต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล	1.03	0.96

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่		
ไม่เคยประสบเหตุการณ์	99.16	98.91
เคยประสบเหตุการณ์	0.84	1.09
ลักทรัพย์	0.41	0.39
จี้/ปล้น	0.02	0.04
อื่น ๆ	0.41	0.66

5) ด้านสภาพแวดล้อม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.46 มีที่พักห่างจากที่ทำงานน้อยกว่า 3 กิโลเมตร มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในระดับมากต่อบริเวณที่อยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 42.66 มีสภาพถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 41.75 มีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 41.38 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 41.03 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 40.28 มีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 39.76 และมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 39.75 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.23 มีที่พักห่างจากที่ทำงานน้อยกว่า 3 กิโลเมตร มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในระดับมากต่อบริเวณที่อยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคไฟฟ้า ร้อยละ 43.35 มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง ร้อยละ 42.42 มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น ร้อยละ 42.26 มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม ร้อยละ 41.14 มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ ร้อยละ 40.31 มีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค ร้อยละ 39.11 และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ร้อยละ 36.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 35 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านสภาพแวดล้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย อยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค	1.97	3.40	28.28	41.38	24.97
	1.55	3.98	30.13	39.11	25.23
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการการใช้ไฟฟ้า	1.47	2.47	25.71	42.66	27.69
	0.91	3.06	25.31	43.35	27.38
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม	2.51	5.12	33.09	41.03	18.26
	2.29	6.39	30.84	41.14	19.34

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัย อยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและ อาชญากรรม	3.81	6.84	31.48	39.76	18.10
	5.29	8.58	30.63	36.76	18.74
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะ เพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่	2.95	7.05	32.08	39.75	18.18
	2.96	7.57	30.16	40.31	18.99
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่ง สาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง	1.91	4.57	30.03	41.75	21.74
	1.51	5.12	27.97	42.42	22.99
บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการ สาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น	1.71	4.37	31.26	40.28	22.38
	1.24	5.02	27.77	42.26	23.70

** บรรทัดบน คือ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

6) ด้านการทำงาน

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 87.31 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ
สำหรับผู้ที่จะระบุว่ามีปัญหาจากการประกอบอาชีพระบุว่าไม่มีสวัสดิการถึงร้อยละ 73.17 ซึ่งระยะเวลาในการ
ทำงานของกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7.90 ชั่วโมงต่อวัน

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 80.43 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ
สำหรับผู้ที่จะระบุว่ามีปัญหาจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีสวัสดิการร้อยละ 74.62 ซึ่งระยะเวลาในการ
ทำงานของกลุ่มอาชีพพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8.18 ชั่วโมงต่อวัน

ตารางที่ 36 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มีปัญหา	87.31	80.43
ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้	10.03	10.47
ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า	5.60	10.14
ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป	13.86	8.67
ไม่สามารถหยุดงานได้	13.07	17.89
ไม่มีสวัสดิการ	73.17	74.62
อื่น ๆ	9.38	4.20
ระยะเวลาที่ท่านทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพ เสริมทั้งหมด)	7.90 ชั่วโมง/วัน	8.18 ชั่วโมง/วัน

7) ด้านความพร้อมและศักยภาพ

7.1) การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลความพร้อมและศักยภาพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่มีทักษะในการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ร้อยละ 84.89 แต่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้อย่างดี ร้อยละ 55.90 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 44.05 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 35.47 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีทักษะในการใช้ภาษาไทยในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 85.90 แต่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้อย่างดี ร้อยละ 49.89 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 39.38 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 31.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 37 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)	2.51	4.94	7.67	27.16	29.37	28.36
	2.74	3.33	8.03	26.69	28.04	31.17
ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองใน การฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาต่างประเทศ)	55.90	19.88	13.98	6.91	2.53	0.79
	49.89	19.94	15.22	9.29	4.00	1.66
ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)	35.47	19.01	20.11	16.24	6.93	2.24
	31.81	16.40	18.57	19.33	9.85	4.05
ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทาง ในการสร้างรายได้ ได้อย่างดี (เทคโนโลยี สารสนเทศ)	44.05	19.28	17.55	12.33	5.08	1.71
	39.38	17.70	17.12	15.53	7.23	3.05

** บรรทัดบน คือ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพพ่อค้าแรงงานรับจ้างทั่วไป

7.2) ด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงานในสาขาอาชีพ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 18.90 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 17.42 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 6.72 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 4.57 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 3.10 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 19.90 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานปูน มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 18.91 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานแม่บ้าน มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 6.76 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 6.59 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 4.81 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

ตารางที่ 38 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบด้านทักษะความพร้อม จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	17.42	19.90
งานไม้	58.16	46.29
งานปูน	47.28	51.90
งานอลูมิเนียม	3.74	5.13
งานหล่อ/งานแม่พิมพ์	1.53	1.84
งานซ่อม	25.97	30.86
งานสี	16.04	23.79
สาขาอาชีพไฟฟ้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	3.10	4.81
งานไฟฟ้า	81.30	79.14
งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์	10.88	11.50
งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	14.89	12.30
สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	6.72	6.59
งานวาดภาพ	6.00	12.00
งานปั้น	5.64	10.05
งานออกแบบ	9.35	11.02
งานแกะสลัก	3.00	4.20
งานตัดเย็บ	65.17	55.51
งานเครื่องประดับ	8.64	6.34
งานถัก	20.81	14.05

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	18.90	18.91
งานนวดแผนไทย	5.08	6.22
งานแม่บ้าน	54.35	42.47
งานประกอบอาหาร	40.35	31.23
งานต้อนรับ	7.33	15.46
งานขาย	22.27	31.43
งานรักษาความปลอดภัย	8.11	12.23
งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย	1.66	2.04
สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	4.57	6.76
การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล	95.85	94.58
งานเขียนโปรแกรม	2.33	2.76
งานตัดต่อวิดีโอ	2.20	3.23
กราฟฟิคดีไซน์	1.82	6.46

8) ด้านอื่น ๆ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ใน 1 วันทำงาน มีเวลางานโดยเฉลี่ย 7.47 ชั่วโมง อีก 7.67 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 95.71 มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 96.15 ระบุว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอ ร้อยละ 97.43 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน ร้อยละ 22.21 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น และร้อยละ 56.86 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ใน 1 วัน มีเวลางานโดยเฉลี่ย 7.67 ชั่วโมง อีก 7.47 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 91.30 มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ร้อยละ 91.79 ระบุว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอ ร้อยละ 95.43 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และร้อยละ 25.68 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น และร้อยละ 60.05 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

ตารางที่ 39 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบด้านอื่น ๆ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ใน 24 ชั่วโมงของวันทำงาน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลาทำงานกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร		
เวลางาน	7.47	7.67
เวลาพักผ่อน/นอน	7.67	7.47
เวลาส่วนตัว	5.35	5.44
เวลาอื่น ๆ	3.51	3.42
ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว) หรือไม่		
มี	95.71	91.30
ไม่มี	4.29	8.70
งานที่ท่านทำ มีเวลาเหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลาทำงานกับเวลาส่วนตัว		
เหมาะสมเพียงพอ	96.15	91.79
ไม่เหมาะสมเพียงพอ	3.85	8.21
ท่านเคยโดยถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่		
ไม่เคย	97.43	96.43
เคย	2.57	3.57
อะไรคือความสำเร็จในชีวิตการทำงานในอนาคตท่าน		
ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย	56.86	60.05
รายได้เพิ่มขึ้น	22.21	25.68
เป็นเจ้าของกิจการ	0.77	1.48
ขยายกิจการ	0.70	0.43
ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง	0.34	0.62
มีบ้าน/มีรถ	1.50	1.69
หมดภาระหนี้สิน	11.70	7.16
บุตรหลานสำเร็จการศึกษา	5.73	2.75
อื่น ๆ	0.20	0.13

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลการได้รับการคุ้มครองและหลักประกัน

ทางสังคม

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 36.24 ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับผู้ที่ระบุว่าได้รับความคุ้มครองส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 34.59 ร้อยละ 56.52 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับความคุ้มครองจากกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้น ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิก ร้อยละ 66.77 และร้อยละ 74.39 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มใดเลย

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 43.06 ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับผู้ที่ระบุว่าได้รับความคุ้มครอง ส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ ร้อยละ 25.80 ร้อยละ 73.83 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ สำหรับความคุ้มครองจากกองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้นส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็นสมาชิกร้อยละ 80.89 และร้อยละ 90.04 ตอบว่าไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มใดเลย

ตารางที่ 40 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ		
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้รับความคุ้มครอง	36.24	43.06
ผู้ประกันตน ม.39	1.66	6.71
ผู้ประกันตน ม.40	17.90	20.26
เบี้ยความพิการ	0.64	0.72
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	21.50	12.09
เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ	34.59	25.80
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	56.52	73.83
กองทุนหมู่บ้าน	41.82	24.30
การทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)	2.72	2.09
กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน	0.51	0.27
ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ		
กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	66.77	80.89
การทำประกันชีวิต	12.05	8.04
กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	24.14	12.62
การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ได้เป็นสมาชิก	74.39	90.04
OTOP	5.23	3.39
วิสาหกิจชุมชน	4.04	4.12
กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช	15.90	4.12
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	3.44	1.44
กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด	1.36	0.28
กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล	0.19	0.15
กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	0.45	0.19

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลปัญหาด้านแรงงาน

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ร้อยละ 73.57 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ ไม่มีปัญหาด้านแรงงาน สำหรับคนที่ตอบว่ามีปัญหาด้านแรงงาน 3 ลำดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ขาดทักษะฝีมือทั่วไป และค่าตอบแทน ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ และไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ตามลำดับ และระดับปานกลางคิดว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 66.77 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน สำหรับคนที่ตอบว่ามีปัญหาด้านแรงงาน 3 ลำดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ค่าตอบแทน และขาดทักษะฝีมือทั่วไป ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ยังไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมกับแรงงานในระบบ และยังไม่มียังงานทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีรายได้ที่มั่นคง ตามลำดับ

ตารางที่ 41 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน		
ไม่มีปัญหา	73.57	66.77
ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง	44.90	60.69
ขาดทักษะฝีมือทั่วไป	36.25	31.25
ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	29.87	24.48
ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ	14.65	11.04
ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน	6.09	7.71
ไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย	11.65	14.04
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	8.13	7.64
ค่าตอบแทน	31.57	39.19

ตารางที่ 42 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	1	2	3	4	5
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง	4.26	7.93	32.77	32.32	22.71
	3.14	7.94	32.03	32.39	24.50
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ	4.36	8.95	32.59	34.50	19.59
	2.92	8.24	30.70	36.66	21.48
แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่างทัดเทียมแรงงานในระบบ	4.71	8.93	29.61	34.99	21.76
	3.48	7.95	28.26	35.82	24.50

** บรรทัดบน คือ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

** บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มอาชีพกับข้อมูลความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.25 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน เมื่อถามถึงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืดต้องการความช่วยเหลือด้านสนับสนุนอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ร้อยละ 79.45 รองลงมาได้แก่ ด้านทุนในการประกอบอาชีพมากที่สุด ร้อยละ 78.03 และความต่อเนื่องในการทำงาน ร้อยละ 73.92 ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.86 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน เมื่อถามถึงความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไปต้องการความช่วยเหลือทุนในการประกอบอาชีพมากที่สุด ร้อยละ 82.08 รองลงมาได้แก่ ความต่อเนื่องในการทำงาน ร้อยละ 80.46 และค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม ร้อยละ 79.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 43 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่เคยใช้บริการ	64.25	68.86
สำนักงานแรงงานจังหวัด/ศูนย์บริการร่วมกระทรวงแรงงาน	57.74	54.18
สำนักงานจัดหางานจังหวัด/ศูนย์ข่าว	36.72	34.37

รายการ	ร้อยละ	
	เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	แรงงานรับจ้างทั่วไป
สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัด/ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน	22.71	19.08
สำนักงานประกันสังคมจังหวัด/ศูนย์ฟื้นฟู สมรรถภาพคนงาน	42.14	46.83
สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด	23.04	20.84

ตารางที่ 44 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐของแรงงานนอกระบบ จำแนกตามกลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด และกลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ต้องการ ความ ช่วยเหลือ	ระดับความต้องการความช่วยเหลือ (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ต้องการหางานทำในประเทศ	54.32	4.10	5.04	16.29	14.33	14.56
	68.51	4.84	5.51	19.80	17.95	20.41
ต้องการหางานทำในต่างประเทศ	39.19	7.55	4.63	11.63	8.59	6.79
	49.13	8.67	6.67	14.52	11.59	7.68
ต้องการอาชีพเสริม	67.60	2.84	5.70	19.34	21.72	18.00
	75.63	3.00	6.60	22.63	25.39	18.01
ต้องการพัฒนาฝีมือทั่วไป	66.01	3.05	5.93	20.20	20.95	15.88
	73.98	3.12	6.93	23.11	24.52	16.30
ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและ นวัตกรรม	63.03	3.54	6.85	19.83	19.77	13.04
	71.13	3.85	7.21	22.94	22.66	14.47
ต้องการการรวมกลุ่มอาชีพ	66.08	3.23	5.96	19.68	22.43	14.78
	72.06	3.99	6.93	22.07	23.66	15.41
ต้องการความคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน	62.68	2.79	5.28	19.42	20.26	14.93
	70.66	5.58	2.71	22.23	22.76	17.38
ต้องการความรู้ด้านกฎหมาย	65.99	3.20	6.33	21.52	21.19	13.75
	74.47	3.24	7.02	24.92	23.16	16.13
แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน	64.55	3.13	6.04	20.89	20.67	13.82
	73.12	2.95	6.87	24.77	22.88	15.65
ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม	71.28	1.99	4.09	17.18	23.17	24.85
	79.37	2.11	4.67	19.68	26.26	26.65
ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน	69.53	2.63	5.19	20.61	22.30	18.80
	77.26	2.54	6.02	24.22	25.20	19.28
ทุนในการประกอบอาชีพ	78.03	1.61	3.42	15.82	22.55	34.63
	82.08	2.13	4.53	19.09	24.98	31.35

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ต้องการ ความ ช่วยเหลือ	ระดับความต้องการความช่วยเหลือ (ร้อยละ)				
		1	2	3	4	5
ความต่อเนื่องในการทำงาน	73.92	1.97	3.98	16.68	22.46	28.83
	80.46	2.21	4.46	20.09	25.40	28.30
สนับสนุนอาชีพเกษตรกรกรม	79.43	1.25	3.13	13.43	21.42	40.20
	78.46	3.05	5.19	19.52	23.70	27.00

บรรทัดบน คือ เกษตรกร/ประมงน้ำจืด

โดยที่ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

บรรทัดล่าง คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ภาพรวม แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการล้วนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ดังตารางที่ 45 พบว่า แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 23.26 และร้อยละ 61.63 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 21.41 และ 78.59 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการแสดงให้เห็นว่าการที่แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

กลุ่มอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด พบว่า กลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการมีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในสัดส่วนที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 38.39 และร้อยละ 61.07) และเมื่อพิจารณากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการพบว่ามีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 21.86 และร้อยละ 78.14)

กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป พบว่า กลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 31.14 และร้อยละ 68.86 ตามลำดับ) และกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีจำนวนแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 16.94 และร้อยละ 83.06 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ พบว่า กลุ่มอาชีพกิจการภาคครัวเรือนมีรายได้เพียงพอมากกว่ารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการ

ตารางที่ 45 การวิเคราะห์กลุ่มอาชีพด้วยปัจจัยด้านการมีสวัสดิการและปัจจัยด้านรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

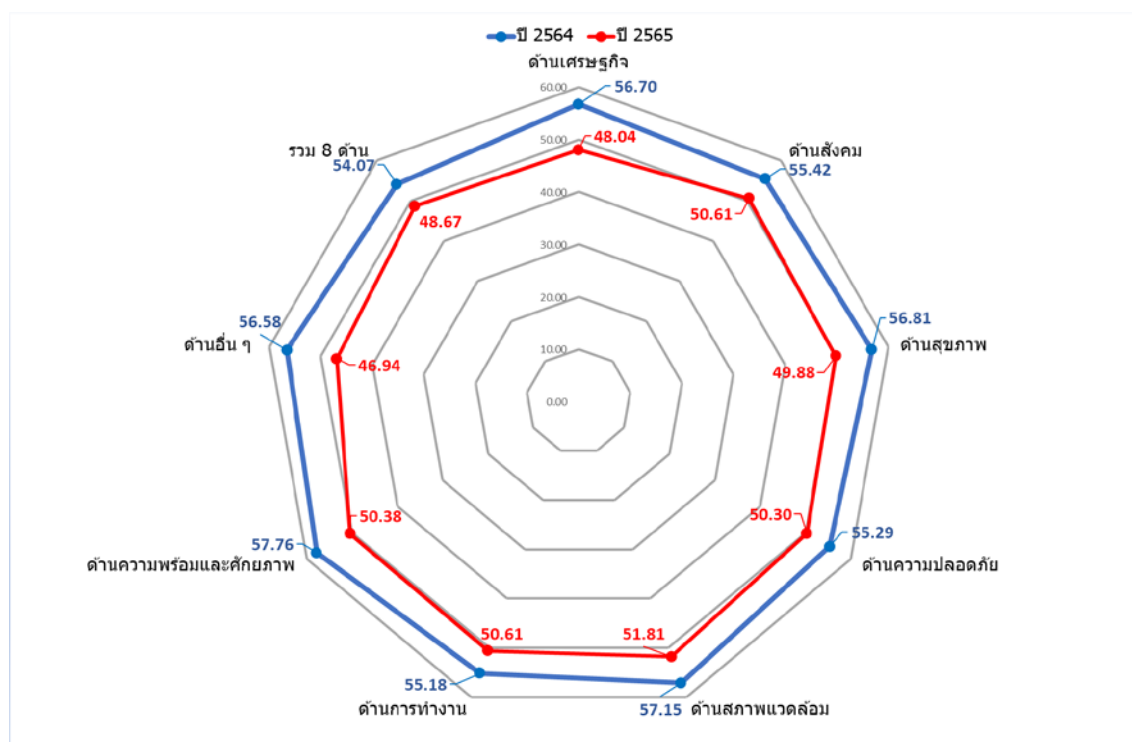
กลุ่มอาชีพ	ได้รับสวัสดิการ			ไม่ได้รับสวัสดิการ		
	รายได้ เพียงพอ (1)	รายได้ไม่ เพียงพอ (2)	ผลต่าง (1)-(2)	รายได้ เพียงพอ (1)	รายได้ไม่ เพียงพอ (2)	ผลต่าง (1)-(2)
รวม	38.37	61.63	-23.26	21.41	78.59	-57.18
ว่างงาน	39.14	60.86	-21.72	13.84	86.16	-72.32
ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	42.51	57.49	-14.98	15.52	84.48	-68.96
ลูกจ้างทำงานบ้าน	39.74	60.26	-20.52	26.79	73.21	-46.42
แรงงานรับจ้างทั่วไป	31.14	68.86	-37.72	16.94	83.06	-66.12
แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตาม ฤดูกาล	37.13	62.87	-25.74	19.57	80.43	-60.86
แรงงานประมงพื้นบ้าน	20.20	79.80	-59.60	21.15	78.85	-57.70
เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	38.93	61.07	-22.14	21.86	78.14	-56.28
พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	38.97	61.03	-22.06	24.62	75.38	-50.76
คนขับรถรับจ้าง	18.04	81.96	-63.92	12.09	87.91	-75.82
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก/กิจการ ของครอบครัว	57.05	42.95	14.10	28.96	71.04	-42.08
ขายของเก่า	39.26	60.74	-21.48	34.09	65.91	-31.82
ฟรีแลนซ์/อิสระ	40.40	59.60	-19.20	38.59	61.41	-22.82
ทำงานในภาคบริการ	43.96	56.04	-12.08	37.07	62.93	-25.86
กิจการภาคครอบครัว	53.95	46.05	7.90	50.67	49.33	1.34
ลูกจ้างทั่วไป	38.30	61.70	-23.40	31.98	68.02	-36.04
อื่น ๆ	46.05	53.95	-7.90	26.47	73.53	-47.06

4. ผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้านเท่ากับ 48.67 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด 51.81 คะแนน รองลงมาคือ ด้านการทำงาน 50.65 คะแนน ด้านสังคม 50.61 คะแนน ด้านความพร้อมและศักยภาพ 50.38 คะแนน ด้านความปลอดภัย 50.30 คะแนน ด้านสุขภาพ 49.88 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 48.04 คะแนน และให้น้ำหนักด้านอื่น ๆ น้อยที่สุด 46.94 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ ให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด ร้อยละ 23.94 รองลงมาได้แก่ ด้านความพร้อมและศักยภาพร้อยละ 22.99 ด้านอื่น ๆ ร้อยละ 12.48 ด้านเศรษฐกิจร้อยละ 10.40 ด้านสุขภาพร้อยละ 8.80 ด้านความปลอดภัยร้อยละ 7.80 ด้านการทำงาน ร้อยละ 7.05 และให้น้ำหนักด้านสังคมน้อยที่สุดร้อยละ 6.53 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2564 และ 2565 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2565 อยู่ที่ 48.67 คะแนน ลดลงจากปี 2564 ซึ่งอยู่ที่ 54.07 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัด คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบลดลงในทุกด้าน จากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องลดการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ประกอบกับผลกระทบจากสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ทำให้ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อด้านต้นทุน (Cost put) ค่าครองชีพสูง ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ทั้งเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทย (แผนภาพที่ 3)

แผนภาพที่ 3 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2564 และ 2565

ตารางที่ 46 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ปี 2564 - 2565

มิติ \ ปี	2564		2565	
	คะแนน	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก
รวม 8 ด้าน	54.07	100	48.67	100
ด้านเศรษฐกิจ	56.70	9.15	48.04	10.40
ด้านสังคม	55.42	14.21	50.61	6.53
ด้านสุขภาพ	56.81	10.24	49.88	8.80
ด้านความปลอดภัย	55.29	12.86	50.30	7.80
ด้านสภาพแวดล้อม	57.15	9.65	51.81	23.94
ด้านการทำงาน	55.18	24.76	50.65	7.05
ด้านความพร้อมและศักยภาพ	57.76	7.87	50.38	22.99
ด้านอื่น ๆ	56.58	11.31	46.94	12.48

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

รายงานผลการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ และสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565 เป็นการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบสำหรับวัดการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางการพัฒนา มาตรการ แผน และนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในพื้นที่

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานนอกระบบ พบว่า จำนวนแรงงานนอกระบบที่สำรวจทั้งสิ้น 78,750 คน จากเป้าหมาย 77,959 คน (ร้อยละ 101.01) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงาน อายุ 20 - 59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมงน้ำจืด รองลงมา คือ อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป มากกว่าร้อยละ 90 มีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว และไม่เคยทำงานหรือประกอบอาชีพมาก่อน สำหรับผู้ที่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อนส่วนใหญ่เคยเป็นพนักงานโรงงานเหตุผลสูงสุดที่ทำให้เปลี่ยนงานมาเป็นแรงงานนอกระบบว่าต้องการอิสระสูงสุด รองลงมาคือ ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า มากกว่าร้อยละ 50 ไม่ต้องการทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการ และส่วนใหญ่ทำงานในฐานะ ลูกจ้าง

1.2 คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 9,595.41 บาท ต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 49.62 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มีคนที่ร่วมใช้จ่าย จำนวน 3 คน ร้อยละ 26.51 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 63.76 และมีภาระหนี้สิน ร้อยละ 52.14 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินในระบบ ร้อยละ 87.16 จากการสำรวจรายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ของแรงงานนอกระบบโดยเฉลี่ย มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 9,507.46 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37.31 ได้รับรายได้เป็นรายวัน โดยร้อยละ 43.08 ระบุว่ารายได้จากการทำงานที่ได้รับไม่มีความคุ้มค่า สาเหตุส่วนใหญ่ระบุว่ากำไรน้อย/รายได้น้อย เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.90 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมาย มีเพียงร้อยละ 16.10 ที่ตั้งเป้าหมาย และส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งเป้าหมายระบุว่าทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ด้านสังคม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.83 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระ รองลงมาอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 18.30 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.62 ไม่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง มีเพียงร้อยละ 2.38 เท่านั้น ที่มีปัญหา ทะเลาะ และขัดแย้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องงาน

ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ร้อยละ 99.00 มีสภาพร่างกายปกติ มีเพียง ร้อยละ 1.00 ที่มีความพิการ ซึ่งร้อยละ 51.48 ของผู้พิการเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยส่วนใหญ่ของผู้พิการ ร้อยละ 63.09 ไม่มีบัตรประจำตัวผู้พิการ และจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.67 ไม่มีโรคประจำตัว และกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ร้อยละ 15.87 ส่วนใหญ่ระบุว่าปัญหาสุขภาพนั้นคือการเกิดความปวดเมื่อยจากการทำงาน

ด้านความปลอดภัย พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 94.32 ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน สำหรับด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่แล้วไม่เคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีเพียงร้อยละ 1.24 ที่เคยประสบเหตุการณ์ โดยผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอื่น ๆ

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.95 มีที่พักห่างจากที่ทำงาน 0 - 3 กิโลเมตร แรงงานนอกระบบมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในระดับมาก ดังนี้ บริเวณที่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้า มีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานตำรวจ เป็นต้น บริเวณที่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค มีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศอย่างเหมาะสม มีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่ และมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม ตามลำดับ

ด้านการทำงาน พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.64 ไม่มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ที่ระบุว่ามีปัญหา ร้อยละ 18.36 ที่มีปัญหา ระบุว่า มีปัญหาในเรื่องการทำงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถหยุดงานได้ ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบมีระยะเวลาทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย 7.94 ชั่วโมงต่อวัน

ด้านความพร้อมและศักยภาพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความพร้อมในการใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 35.45 แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ร้อยละ 49.68 ไม่สามารถใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ได้อย่างดี ร้อยละ 39.78 และไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี ร้อยละ 33.15 ตามลำดับ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีสำหรับการทำงานในปัจจุบัน

สำหรับด้านทักษะความพร้อมหรือการมีความชำนาญและมีศักยภาพในการทำงานในสาขาอาชีพ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีทักษะในสาขาอาชีพภาคบริการ ร้อยละ 20.98 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานขาย มีทักษะในสาขาอาชีพช่าง ร้อยละ 14.38 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไม้ มีทักษะในสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 8.47 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล มีทักษะในสาขาอาชีพศิลปะ ร้อยละ 7.45 ส่วนใหญ่ชำนาญในงานตัดเย็บ มีทักษะในสาขาอาชีพไฟฟ้า ร้อยละ 4.17 ส่วนใหญ่มีความชำนาญในงานไฟฟ้า

จากการประมวลผลข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบมีความพร้อมและศักยภาพในการทำงานโดยเฉลี่ยในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 2.08 และมีความพร้อมและศักยภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ภาษาไทยในระดับ “พร้อมมาก” ที่คะแนนเฉลี่ย 3.82 ความพร้อมและศักยภาพในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลในระดับ “ปานกลาง” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.81 ด้านการใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ในระดับ “พร้อมน้อย” ที่คะแนนเฉลี่ย 1.55 และ 1.15 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแรงงานนอกระบบตามกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพร้อมและศักยภาพมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กลุ่มอาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ (2.57) รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพลูกจ้างทั่วไป (2.48) และกลุ่มอาชีพทำงานในภาคบริการ (2.38) ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพและความพร้อมโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล (1.65)

ด้านอื่น ๆ พบว่า ใน 24 ชั่วโมงหรือ 1 วัน แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีเวลาว่างโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7.38 ชั่วโมง อีก 7.44 ชั่วโมง เป็นเวลาพักผ่อน/นอน ซึ่งเกือบจะทั้งหมด ร้อยละ 88.63 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ มีเวลาสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ร้อยละ 93.52 ระบุว่า มีเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 96.14 ไม่เคยโดนดูถูกหรือไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงาน และแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 26.20 มองว่าความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตคือมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกร้อยละ 55.18 ระบุว่าไม่ได้ตั้งเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตทำงาน

1.3 ปัญหาด้านแรงงาน

ปัญหาด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบที่สำรวจ พบว่า ร้อยละ 72.50 ของแรงงานนอกระบบที่สำรวจไม่มีปัญหาด้านแรงงาน ส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาด้านแรงงาน พบว่า มีปัญหาการไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่องสูงสุด รองลงมาได้แก่ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน ขาดทักษะฝีมือทั่วไป ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย ตามลำดับ

1.4 ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

แรงงานนอกระบบที่สำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.54 ไม่เคยใช้บริการหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งนี้ผู้ที่เคยใช้บริการ ส่วนใหญ่เคยใช้บริการศูนย์บริการประชาชน กระทรวงแรงงาน รองลงมาแก่ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานจัดหางาน สถาบัน/ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตามลำดับ นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบที่สำรวจมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดในเรื่องทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ความต่อเนื่องในการทำงาน สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม เรื่องค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม และให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน ตามลำดับ

1.5 ผลการวิเคราะห์ด้านสวัสดิการและการมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ประเด็นสำคัญด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบคือรายได้และสวัสดิการ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานนอกระบบที่สำรวจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 63.76 เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยการมีสวัสดิการด้านแรงงานของแรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบที่สำรวจ

ส่วนใหญ่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ร้อยละ 58.99 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้รับเบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ มีเพียงร้อยละ 41.01 ที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

แรงงานนอกระบบที่สำรวจ ทั้งที่ได้รับสวัสดิการและไม่ได้รับสวัสดิการล้วนมีรายได้ไม่เพียงพอ กับค่าใช้จ่าย พบว่า แรงงานนอกระบบที่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย น้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 23.26 และร้อยละ 61.63 ตามลำดับ) และใน กลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแรงงานที่มีรายได้ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 21.41 และ 78.59 ตามลำดับ) พบว่า ผลต่างการมีรายได้เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายของกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการน้อยกว่ากลุ่มแรงงานที่ไม่ได้รับสวัสดิการ แสดงให้เห็นว่าการที่ แรงงานนอกระบบไม่ได้รับสวัสดิการยังเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

1.6 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมของทั้ง 8 ด้านเท่ากับ 48.67 คะแนน โดยแรงงานนอกระบบให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด 51.81 คะแนน รองลงมาคือ ด้านการทำงาน 50.65 คะแนน ด้านสังคม 50.61 คะแนน ด้านความพร้อมและศักยภาพ 50.38 คะแนน ด้านความปลอดภัย 50.30 คะแนน ด้านสุขภาพ 49.88 คะแนน ด้านเศรษฐกิจ 48.04 คะแนน และให้น้ำหนัก ด้านอื่น ๆ น้อยที่สุด 46.94 คะแนน ตามลำดับ ทั้งนี้ ให้น้ำหนักกับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด ร้อยละ 23.94 รองลงมาได้แก่ ด้านความพร้อมและศักยภาพร้อยละ 22.99 ด้านอื่น ๆ ร้อยละ 12.48 ด้านเศรษฐกิจร้อยละ 10.40 ด้านสุขภาพร้อยละ 8.80 ด้านความปลอดภัยร้อยละ 7.80 ด้านการทำงาน ร้อยละ 7.05 และให้น้ำหนักด้านสังคมน้อยที่สุดร้อยละ 6.53 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบระหว่างปี 2564 และ 2565 พบว่า คุณภาพชีวิตในภาพรวมปี 2565 อยู่ที่ 48.67 คะแนน ลดลงจากปี 2564 ซึ่งอยู่ที่ 54.07 คะแนน โดยที่ดัชนีชี้วัด คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบลดลงในทุกด้าน จากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องลดการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ประกอบกับผลกระทบจากสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ทำให้ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อด้านต้นทุน (Cost put) ค่าครองชีพสูง ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ทั้งเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจไทย

2. ปัญหาที่พบในการดำเนินโครงการ

2.1 ปัญหาจากการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ สํารวจ ทำให้แรงงานนอกระบบไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ส่งผลต่อการคำนวณหาค่าน้ำหนักและดัชนี

2.2 การสำรวจข้อมูลโดยมีเงื่อนไขเก็บเลขประจำตัวประชาชน และกลุ่มเป้าหมายต้องไม่ซ้ำ คนเดิมที่เคยสำรวจแล้วทำให้มีปัญหาการกระจายตัวของกลุ่มอาชีพ และพื้นที่ อาจทำให้กลุ่มเป้าหมายยังไม่เป็น ตัวแทนที่ดีของการสำรวจ อาจส่งผลให้การประมวลผลไม่อาจเป็นตัวแทนของประชากรที่ดีได้

2.3 กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่แล้วไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายไม่อยู่บ้าน เนื่องจากออกไปทำงานนอกบ้านหรือต่างพื้นที่ และมีการเคยถูกสำรวจแรงงานนอกระบบไปแล้วจึงทำให้มีการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ยาก รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายไม่เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการสำรวจแรงงานนอกระบบ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นหน่วยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนภารกิจแรงงานนอกระบบควรมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการนำร่องในการแก้ปัญหาของแรงงานนอกระบบในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ

3.2 สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อพิจารณาหามาตรการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองโดยสมัครใจ ทั้งในด้านภาษาที่สองในการสื่อสาร และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยหลักสูตรออนไลน์ อาทิ ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน การใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชัน เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการหารายได้เพิ่มขึ้น

3.3 มาตรการการเพิ่มรายได้ให้เพียงพอโดยจัดทำมาตรการลดค่าครองชีพ อาทิ ควบคุมราคาสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคบริโภค สนับสนุนการทำเกษตรโดยลดราคาต้นทุนการผลิต พยุงราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูง สนับสนุนให้มีอาชีพเสริม และให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงทุนในการประกอบอาชีพได้ง่ายขึ้นเพื่อให้แรงงานนอกระบบมีงานทำอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย

3.4 ส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ ให้แรงงานนอกระบบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการออม และให้ทราบสิทธิประโยชน์ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้แรงงานนอกระบบเข้าเป็นสมาชิกกองทุนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีหลักประกันทางสังคม

3.5 กำหนดมาตรการการให้ความช่วยเหลือด้านทุนในการประกอบอาชีพและการรวมกลุ่มอาชีพ โดยกระทรวงแรงงานควรเร่งผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ พ.ศ. เพื่อให้แรงงานนอกระบบสามารถรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จัดตั้งองค์กรแรงงานนอกระบบ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้เกิดความเป็นธรรมในการทำงาน และได้รับโอกาสในการกู้ยืมเงินจากกองทุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานนอกระบบ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพ อันจะทำให้แรงงานนอกระบบมีหลักประกันทางสังคม มีความปลอดภัย อาชีวนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

บรรณานุกรม

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน และสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562). รายงานฉบับสมบูรณ์ (FINAL REPORT) โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบและสำรวจข้อมูลแรงงานนอกระบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.

สำนักงานนโยบายแรงงานนอกระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ (พ.ศ. 2563 – 2565).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2564. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.nso.go.th/sites/2014/DodLib13/ด้านสังคม/สาขาแรงงานInformal_work_force/2564/Report_IES2021.pdf สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2565.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี พ.ศ.2564.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/แรงงาน/ภาวะการทำงานของประชากร.aspx> สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565:

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2563 (Gross Regional and Provincial Product Chain Volume Measures 2020 Edition). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2565.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. ระบบสถิติทางการทะเบียน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/> สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2565.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๑ - ๑.๑๐ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อทราบเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๔ ภูมิภาค หมายถึง จังหวัดที่เกิดของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามที่ ๑.๑๐.๑ อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่มีรายได้มากที่สุด โดยที่อาชีพแต่ละอาชีพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- **ว่างงาน** หมายถึง บุคคลซึ่งมีความพร้อม มีความสามารถ และมีความเต็มใจที่จะทำงาน แต่ในช่วงเวลาที่ทำกำการสัมภาษณ์ไม่มีงานทำ

- **ผู้รับงานไปทำที่บ้าน** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจากเจ้าของงานไปผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม หรือแปรรูปสิ่งของตามที่ได้ตกลงในบ้านของตนเอง หรือสถานที่ ที่ไม่ใช่สถานประกอบการของเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจากเจ้าของเพื่อรับค่าจ้าง

- **ลูกจ้างทำงานบ้าน** หมายถึง บุคคลที่ทำงานงานที่บ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ล้างจาน ซักผ้า เสื้อผ้า เป็นต้น ทั้งนี้ หากบุคคลดังกล่าวนอกจากทำงานที่บ้านและทำงานให้นายจ้างในสถานที่อื่นด้วย เช่น ร้านอาหาร ร้านขายก๋วยเตี๋ยว หรือร้านขายของชำ ไม่ถือว่าบุคคลดังกล่าวประกอบ อาชีพเป็นคนรับใช้ในบ้าน

- **แรงงานรับจ้างทั่วไป** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือนายจ้างโดยออกแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนและรายได้

- **แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล** หมายถึง บุคคลซึ่งถูกจ้างให้ทำงานในภาคการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

- **แรงงานประมงพื้นบ้าน** หมายถึง บุคคลซึ่งถูกจ้างให้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการประมง เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประมงน้ำจืด เป็นต้น ทั้งนี้ แรงงานประมงพื้นบ้านจะไม่รวมถึงแรงงานประมงชายฝั่ง ทะเลและแรงงานประมงทะเลน้ำลึก

- **เกษตรกร/ประมงน้ำจืด** หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของกิจการในภาคการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ รวมถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของกิจการในภาคการประมง เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และประมงน้ำจืด เป็นต้น

- **พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย** หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบกิจกรรมทางธุรกิจและการค้าสินค้าหรือบริการประเภทใดก็ตามซึ่งใช้ถนนสาธารณะหรือที่สาธารณะ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพขาย สินค้าหรือบริการทางเท้า หรือเร่ขายตามถนนสาธารณะ

- **คนขับรถรับจ้าง** หมายถึง บุคคลซึ่งมีอาชีพบังคับควบคุมยานพาหนะให้เคลื่อนที่ไป

- **เจ้าของกิจการขนาดเล็ก** หมายถึง บุคคลที่ประกอบกิจการและทำทุกอย่างด้วยตนเอง โดยอาจมีลูกจ้างหรือคนในครอบครัวมาช่วยเหลือบ้างเป็นคราว ๆ ไป

- **ขายของเก่า** หมายถึง บุคคลที่เสนอขาย แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย ทรัพย์สินที่ใช้แล้ว เช่น เพชร พลอย รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ขวด เศษเหล็ก กระดาษ และรวมถึงของโบราณด้วย

- **ฟรีแลนซ์/อิสระ/ขายของออนไลน์** หมายถึง บุคคลที่ประกอบกิจการหรือธุรกิจส่วนตัว โดยเจ้าของกิจการจะเป็นผู้ประกอบการเองทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นรูปแบบของกำไรจากลูกค้า ไม่ใช่เงินเดือน

- **ทำงานในภาคบริการ** หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพการให้บริการในธุรกิจต่าง ๆ เช่น บริการขนส่ง บริการทางการเงิน เป็นต้น

- **ลูกจ้างทั่วไป** หมายถึง บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือนายจ้างเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรและประมง โดยรับค่าตอบแทนแบบรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน หรือทำงานภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

ข้อคำถามที่ ๑.๑๐.๒ **อาชีพรอง** หมายถึง อาชีพที่มีรายได้รองลงมาเป็นอันดับที่ ๒ สำหรับผู้ที่ทำงาน มากกว่า ๑ อาชีพ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ข้อคำถามที่ ๒.๑-๒.๒๗ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ โดย แบ่งออกเป็น ๗ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ด้านเศรษฐกิจ (ข้อคำถามที่ ๒.๑-๒.๙)

ส่วนที่ ๒ ด้านสังคม (ข้อคำถามที่ ๒.๑๐-๒.๑๑)

ส่วนที่ ๓ ด้านสุขภาพ (ข้อคำถามที่ ๒.๑๒-๒.๑๔)

ส่วนที่ ๔ ด้านความปลอดภัย (ข้อคำถามที่ ๒.๑๕-๒.๑๖)

ส่วนที่ ๕ ด้านสภาพแวดล้อม (ข้อคำถามที่ ๒.๑๗-๒.๑๘)

ส่วนที่ ๖ การทำงาน (ข้อคำถามที่ ๒.๑๙-๒.๒๐)

ส่วนที่ ๗ อื่น ๆ (ข้อคำถามที่ ๒.๒๑-๒.๒๗)

ข้อคำถามที่ ๒.๑

- **รายได้รวมโดยเฉลี่ย** หมายถึง รายได้ทุกประเภทที่ได้รับในปัจจุบัน ทั้งค่าจ้างประจำและอื่น ๆ คำนวณเฉลี่ยเป็นบาทต่อเดือน

ข้อคำถามที่ ๒.๒

- **จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของของท่าน** หมายถึง จำนวนผู้ที่ร่วมใช้จ่ายร่วมกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าน้ำมัน เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๒.๔

- **ภาระหนี้สิน** หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหนี้บุคคลภายนอกหรือ สถาบันการเงิน โดยมีการผูกพันซึ่งจะต้องชำระในวันข้างหน้า

ข้อคำถามที่ ๒.๕

- **หนี้ในระบบ** หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร หรือสินเชื่อส่วนบุคคล เช่น อีออน อีชีบาย เป็นต้น

- **หนี้ในระบบ** หมายถึง การกู้หนี้ยืมสินที่อยู่นอกระบบของสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง เช่น การปล่อยเงินกู้ตามตลาดนัด โรงงาน สำนักงาน และรัฐวิสาหกิจทั่วไป เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๒.๙

- **เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวัน** หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการทำให้สำเร็จในแต่ละวัน

ข้อคำถามที่ ๒.๑๒

- **พิกัด** หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นที่มีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ส่วนที่ ๓ การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม

ข้อคำถามที่ ๓.๑-๓.๔ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการได้รับการคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ (ข้อคำถามที่ ๓.๑-๓.๒)

ส่วนที่ ๒ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ (ข้อคำถามที่ ๓.๓-๓.๔)

ข้อคำถามที่ ๓.๑ **ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ**

- **ไม่ได้รับความคุ้มครอง** หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่จัดทำโดยภาครัฐ

- **ผู้ประกันตน ม.๓๙** หมายถึง ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนมาตรา ๓๓ มาก่อน โดยที่ออกจากงานไม่เกิน ๖ เดือน และส่งเงินสมทบแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ เดือน

- **ผู้ประกันตน ม.๔๐** หมายถึง ผู้ประกันตนอิสระ ซึ่งไม่เป็นผู้ประกันตนมาตรา ๓๓ และ มาตรา ๓๙

- **เบี้ยความพิการ** หมายถึง สวัสดิการสำหรับคนพิการทุกคนที่มีสมุด/บัตรประจำตัวคนพิการ คน ละ ๕๐๐ บาท/เดือนได้

- **เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ** หมายถึง สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลจัดสรรให้ผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ตามปกติอันควรแก่สภาพ

- **เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ** หมายถึง สวัสดิการสำหรับกลุ่มคนยากจนที่รัฐบาลจัดสรรเพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๓.๒ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

- กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐจัดสรรเงินลงไปหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน การลงทุนสร้างงานสร้างอาชีพ สร้าง รายได้ให้กับคนในชุมชน

- กองทุนการออมแห่งชาติ หมายถึง กองทุนบำนาญสำหรับทุกคนที่มีอาชีพอิสระ เพื่อให้ได้มีหลักประกันความมั่นคงให้ชีวิตยามเกษียณของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีการออมเงิน

- กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน หมายถึง กองทุนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับงานไปทำที่บ้าน มีการกู้เงินเพื่อซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิตหรือขยายการผลิตเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับผู้รับงานไปทำที่บ้าน

ข้อคำถามที่ ๓.๓ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน

- การทำประกันชีวิต หมายถึง วิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันเฉลี่ยภัยอันเนื่องจากการตาย การสูญเสียอวัยวะ ทพพลภาพ และการสูญเสียรายได้ในยามชรา โดยที่เมื่อบุคคลใดต้องประสบกับภัยเหล่านั้น ก็ได้รับเงินเฉลี่ยช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว โดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการนำเงินก้อนดังกล่าวไปจ่ายให้แก่ผู้ได้รับภัย

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันออมเงิน โดยมีการให้สัจจะกับตนเองในเรื่องการออม และต้องปฏิบัติให้ได้ตามสัจจะวาจาที่กล่าวไว้

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

ข้อคำถามที่ ๔.๑-๔.๔ (ในตาราง) เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบในการทำงาน โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ใน ๒ ด้าน คือ ด้านการใช้ภาษา และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สัมภาษณ์จะถามคำถามที่ละเอียด ยกตัวอย่างศักยภาพและความพร้อมในแต่ละด้านเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามมากยิ่งขึ้นและกรอกข้อมูลตามคำตอบของผู้ตอบแบบ โดยสอบถามตามความเป็นจริง

ส่วนที่ ๕ ปัญหาด้านแรงงาน

ข้อคำถามที่ ๕.๑-๕.๒ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับปัญหาด้านแรงงาน แบ่งเป็น ๒ ด้าน คือ ปัญหาด้านแรงงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามประสบ ณ ปัจจุบัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ ทั้งนี้ ปัญหาด้านแรงงานในประเด็นต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

- ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง หมายถึง บุคคลซึ่งมีความพร้อม มีความสามารถและมีความเต็มใจที่จะทำงานแต่ไม่สามารถที่จะหางานทำได้อย่างต่อเนื่องเช่น บางครั้งมีงานมาก บางครั้งมีงานน้อย และบางช่วงเวลาไม่มีงาน เป็นต้น

- ขาดทักษะฝีมือทั่วไป หมายถึง บุคคลที่ขาดทักษะฝีมือเพื่อใช้ในการทำงานในด้านทั่วไป ซึ่งไม่เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เช่น ทักษะการเย็บผ้า การขับรถ การซ่อม เป็นต้น

- **ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม** หมายถึง บุคคลที่ขาดทักษะฝีมือเพื่อใช้ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เช่น การใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้งานโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

- **ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ** หมายถึง บุคคลซึ่งขาดความพร้อมในการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น ผู้จะเข้าร่วมกลุ่มขาดคุณสมบัติ อุปสรรคในการเดินทาง การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

- **ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน** หมายถึง บุคคลที่ทำงานในสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอุบัติเหตุในขณะทำงานได้

- **ไม่รู้สิทธิด้านกฎหมาย** หมายถึง บุคคลซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประโยชน์ที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครอง เช่น สิทธิของแรงงานในงานประมงทะเล เป็นต้น

ข้อคำถามที่ ๕.๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านปัญหาแรงงานนอกระบบของประเทศไทยที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้

ส่วนที่ ๖ ความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๖.๑-๖.๒ เป็นข้อคำถามที่ถามเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

ข้อคำถามที่ ๖.๑ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้บริการ โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ

ข้อคำถามที่ ๖.๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการการช่วยเหลือของผู้ตอบแบบสอบถามจากภาครัฐในอนาคตในแต่ละประเด็น พร้อมรายละเอียดที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในแต่ละประเด็น

คำชี้แจง คณะผู้สำรวจขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อ
ผลประโยชน์ในการจัดทำการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม **ถือว่าเป็น**
ความลับทางราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

รหัสชุดข้อมูล --
จังหวัด เขต เลขที่แบบสอบถาม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑.๑ ชื่อ-นามสกุล

๑.๒ เลขประจำตัวประชาชน ----
(ใช้เพื่อยืนยันตัวตนกับกรมการปกครองถือว่าเป็นความลับทางราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น)

๑.๓ เบอร์โทรศัพท์

๑.๔ ภูมิลำเนา (โปรดระบุจังหวัด)

๑.๕ ที่อยู่ปัจจุบัน/ที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่..... หมู่ที่/หมู่บ้าน..... ซอย..... ถนน.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

๑.๖ เพศ ☐ ๑) ชาย ☐ ๒) หญิง

๑.๗ สถานภาพ ☐ ๑) โสด ☐ ๒) สมรส ☐ ๓) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

๑.๘ สถานะด้านอายุและวันเดือนปีเกิด

๑.๘.๑ อายุ.....ปี ๑.๘.๒ วันเดือนปีเกิด (วัน/เดือน/ปีพ.ศ.)

๑.๙ วุฒิมัธยมศึกษาสูงสุด (ที่สำเร็จการศึกษา)

☐ ๑) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	☐ ๒) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
☐ ๓) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	☐ ๔) อนุปริญญา/ปวส.
☐ ๕) ปริญญาตรี	☐ ๖) สูงกว่าปริญญาตรี
☐ ๗) กำลังศึกษา ระดับ/ชั้นปี.....โรงเรียน/สถาบัน/มหาวิทยาลัย.....	

๑.๑๐ การประกอบอาชีพ

๑.๑๐.๑ อาชีพหลัก (อาชีพที่มีรายได้สูงที่สุด)

☐ ๑) ว่างาน	☐ ๒) ผู้รับงานไปทำที่บ้าน	☐ ๓) ลูกจ้างทำงานบ้าน
☐ ๔) แรงงานรับจ้างทั่วไป	☐ ๕) แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล	☐ ๖) แรงงานประมงพื้นบ้าน
☐ ๗) เกษตรกร/ประมงน้ำจืด	☐ ๘) พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย	☐ ๙) คนขับรถรับจ้าง
☐ ๑๐) เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	☐ ๑๑) ขายของเก่า	☐ ๑๒) ฟรีแลนซ์/อิสระ
☐ ๑๓) ทำงานในภาคบริการ	☐ ๑๔) กิจการภาคครอบครัว	☐ ๑๕) ลูกจ้างทั่วไป
☐ ๑๖) อื่น ๆ โปรดระบุ		

๑.๑๐.๒ ท่านมีอาชีพรองหรือไม่ (อาชีพที่มีรายได้อันดับที่ ๒)

☐ ๑) มี โปรดระบุ..... ☐ ๒) ไม่มี

๑.๑๐.๓ อาชีพในปัจจุบันท่านทำมานานเท่าใด.....(ปี/เดือน)

๑.๑๐.๔ ก่อนหน้าที่ท่านทำงานในปัจจุบันท่านเคยทำงาน/ประกอบอาชีพหรือไม่

☐ ๑) ไม่เคยทำงาน/ประกอบอาชีพมาก่อน (ข้ามไปข้อ ๑.๑๐.๖)

☐ ๒) เคย โปรดระบุอาชีพ

☐ ๒.๑) ข้าราชการ

☐ ๒.๒) พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ๒.๓) พนักงานบริษัทเอกชน

☐ ๒.๔) พนักงานโรงงาน

☐ ๒.๕) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๕ เหตุผลที่ทำให้ท่านเปลี่ยนงาน

☐ ๑) เกษียณอายุ/อายุมาก

☐ ๒) ถูกเลิกจ้าง

☐ ๓) ต้องการอิสระ

☐ ๔) สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย

☐ ๕) ค่าจ้าง/รายได้ไม่คุ้มค่า

☐ ๖) มีปัญหาในที่ทำงาน

☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๖ ท่านอยากทำงานในระบบหรืองานองค์กรที่มีระบบสวัสดิการหรือไม่

☐ ๑) อยาก เนื่องจาก

☐ ๑.๑) ต้องการสวัสดิการ

☐ ๑.๒) รายได้มั่นคง

☐ ๑.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ

☐ ๒) ไม่อยาก เนื่องจาก

☐ ๒.๑) ต้องการอิสระ

☐ ๒.๒) ไม่ต้องการจ่ายประกันสังคม

☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ

๑.๑๐.๗ ท่านทำงานในฐานะอะไร

☐ ๑) นายจ้าง

☐ ๒) ลูกจ้าง

☐ ๓) ลูกจ้างทำงานหลายเจ้า

☐ ๔) การรวมกลุ่ม

☐ ๕) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

☐ ๖) ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑ รายได้รวมโดยเฉลี่ยของท่านในปัจจุบัน (รวมรายรับทุกช่องทาง).....บาท/เดือน

๒.๒ จำนวนคนที่ร่วมใช้จ่ายจากรายได้ของท่าน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) คน

๒.๓ โดยเฉลี่ยรายได้รวมของท่านเพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่ ☐ ๑) เพียงพอ ☐ ๒) ไม่เพียงพอ

๒.๔ ท่านมีการหนี้สินหรือไม่ ☐ ๑) มี ☐ ๒) ไม่มี (ข้ามไปข้อ ๒.๖)

๒.๕ ภาระหนี้สินส่วนใหญ่ของท่านมาจาก ☐ ๑) ในระบบ ☐ ๒) นอกระบบ

๒.๖ รายได้จากการทำงาน (เพียงอย่างเดียว) ที่ได้รับประมาณ.....บาท/เดือน

๒.๗ งานที่ท่านทำอยู่ได้รับค่าตอบแทนในประเภท

☐ ๑) รายชั่วโมง

☐ ๒) รายวัน

☐ ๓) รายสัปดาห์

☐ ๔) รายเดือน

☐ ๕) รายงวด/รายครั้ง

☐ ๖) อื่น ๆ โปรดระบุ

๒.๘ รายได้จากการทำงานที่ท่านได้รับมีความคุ้มค่าต่องานที่ท่านทำหรือไม่

- ☐ ๑) คุ้มค่า
- ☐ ๒) ไม่คุ้มค่า เนื่องจาก ☐ ๒.๑) ทำงานหนักเกินไป ☐ ๒.๒) กำไรน้อย/รายได้น้อย
- ☐ ๒.๓) ระบายเวลาส่วนตัวมากเกินไป ☐ ๒.๔) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๙ เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานในแต่ละวันของท่านคือ

- ☐ ๑) ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย
- ☐ ๒) ตั้งเป้าหมาย สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายหรือไม่ ☐ ๒.๑) สำเร็จ ☐ ๒.๒) ไม่สำเร็จ เนื่องจาก.....

ด้านสังคม

๒.๑๐ สภาพความเป็นอยู่

- ☐ ๑) มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ☐ ๒) มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ
- ☐ ๓) อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ☐ ๔) อาศัยอยู่กับผู้อื่น (เช่น เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น)
- ☐ ๕) อาศัยในบ้านพักที่หน่วยงานจัดให้ ☐ ๖) เช่าบ้าน/เช่าที่อยู่อาศัย
- ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๑๑ งานของท่านมีปัญหา ทะเลาะ ขัดแย้งบ้างหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่มี ☐ ๒) มี.....ครั้ง / เรื่องอะไร
- ☐ ๒.๑) เรื่องงาน ☐ ๒.๒) เรื่องส่วนตัว ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านสุขภาพ

๒.๑๒ สภาพร่างกาย

- ☐ ๑) ปกติ (ข้ามไปข้อ ๒.๑๓)
- ☐ ๒) พิกการ
- ๒.๑) ประเภทความพิการ ☐ ๑) การมองเห็น ☐ ๒) การได้ยิน
- ☐ ๓) การเคลื่อนไหว ☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ

๒.๒) มีบัตรประจำตัวคนพิการหรือไม่ ☐ ๑) มี เลขประจำตัวคนพิการ ☐ ๒) ไม่มี

๒.๑๓ ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่

☐ ๑) มี โปรดระบุ ☐ ๒) ไม่มี

๒.๑๔ การทำงานของท่านทำให้มีปัญหาสุขภาพหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่มี ☐ ๒) มี อย่างไร (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- ☐ ๒.๑) เครียด ☐ ๒.๒) ปวดเมื่อย ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านความปลอดภัย

๒.๑๕ ตั้งแต่เริ่มทำงานหลักที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน ท่านได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานจำนวนกี่ครั้ง

- ☐ ๑) ไม่เคยได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน
- ☐ ๒) เคย แต่ ไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลครั้ง
- ☐ ๓) เคย และ ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลครั้ง

๒.๑๖ ในเวลางาน ท่านเคยประสบเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินบ้างหรือไม่

- ☐ ๑) ไม่เคยประสบเหตุการณ์ ☐ ๒) เคย.....ครั้ง เรื่องอะไร
☐ ๒.๑) ลักทรัพย์ ☐ ๒.๒) จี้/ปล้น ☐ ๒.๓) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ด้านสภาพแวดล้อม

๒.๑๗ ระยะทางจากที่พักไปยังที่ทำงานหลักของท่านประมาณ กม.

๒.๑๘ ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อม โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีน้ำประปาที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค					
๒) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีไฟฟ้าใช้เพียงพอต่อความต้องการการใช้ไฟฟ้า					
๓) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีการจัดการปัญหาขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ อย่างเหมาะสม					
๔) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยจากยาเสพติดและอาชญากรรม					
๕) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีพื้นที่สันทนาการและสวนสาธารณะเพียงพอต่อทุกคนที่อยู่ภายในพื้นที่					
๖) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีสภาพของถนนที่ดีหรือมีระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกต่อการเดินทาง					
๗) บริเวณที่ท่านอยู่อาศัยมีความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น					

ด้านการทำงาน

๒.๑๙ ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่มีปัญหา (ข้ามไปข้อ ๒.๒๐) ☐ ๒) ไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ ☐ ๓) ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า
☐ ๔) ชั่วโมงการทำงานมากเกินไป ☐ ๕) ไม่สามารถหยุดงานได้ ☐ ๖) ไม่มีสวัสดิการ
☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๒.๒๐ ระยะเวลาที่ท่านทำงาน (รวมทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมทั้งหมด) โดยเฉลี่ย..... ชั่วโมง/วัน

ด้านอื่น ๆ

๒.๒๑ ใน ๒๔ ชั่วโมงของวันทำงาน ท่านแบ่งสัดส่วนระหว่างเวลาว่างกับเวลาส่วนตัวและเวลาอื่น ๆ อย่างไร

- ☐ ๑) เวลาว่าง.....ชั่วโมง ☐ ๒) เวลาพักผ่อน/นอน.....ชั่วโมง
☐ ๓) เวลาส่วนตัว.....ชั่วโมง ☐ ๔) เวลาอื่น ๆชั่วโมง

๒.๒๒ ท่านมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน (ตามที่ท่านแบ่งสัดส่วนไว้แล้ว)หรือไม่

☐ ๑) มี

☐ ๒) ไม่มี

๒.๒๓ งานที่ท่านทำ มีเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอระหว่างเวลางานกับเวลาส่วนตัว

☐ ๑) เหมาะสมเพียงพอ

☐ ๒) ไม่เหมาะสมไม่เพียงพอ

๒.๒๔ ท่านเคยโดนดูถูก/ไม่ได้รับการยอมรับจากการทำงานหรือไม่

☐ ๑) ไม่เคย ☐ ๒) เคย.....ครั้ง จากใคร

☐ ๒.๑) หัวหน้า/นายจ้าง ☐ ๒.๒) ครอบครัว ☐ ๒.๓) เพื่อน

☐ ๒.๔) เพื่อนร่วมงาน ☐ ๒.๕) บุคคลทั่วไป ☐ ๒.๖) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๒๕ อะไรคือความสำเร็จในชีวิตทำงานในอนาคตของท่าน

☐ ๑) ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย (ข้ามไปข้อ ๒.๒๗) ☐ ๒) รายได้เพิ่มขึ้น ☐ ๓) เป็นเจ้าของกิจการ

☐ ๔) ขยายกิจการ ☐ ๕) ได้รับการยอมรับ/ยกย่อง ☐ ๖) มีบ้าน/มีรถ

☐ ๗) หมดภาระหนี้สิน ☐ ๘) บุตรหลานสำเร็จการศึกษา ☐ ๙) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๒.๒๖ ท่านดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้แล้ว..... เปอร์เซ็น (%)

๒.๒๗ อะไรที่จะสะท้อนให้มีคุณภาพชีวิตในด้านแรงงานของท่านให้ดีขึ้นได้

☐ ๑) การมีสวัสดิการ ☐ ๒) รายได้มั่นคง ☐ ๓) เวลางานสมดุลกับเวลาพักผ่อน

☐ ๔) รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ ๓ การได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคม

ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

๓.๑ ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้รับความคุ้มครอง

☐ ๒) ผู้ประกันตน ม.๓๙

☐ ๓) ผู้ประกันตน ม.๔๐

☐ ๔) เบี้ยความพิการ

☐ ๕) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

☐ ๖) อื่น ๆ โปรดระบุ

☐ ๗) เบี้ยสวัสดิการแห่งรัฐ

๓.๒ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาครัฐที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก

☐ ๒) กองทุนหมู่บ้าน

☐ ๓) กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)

☐ ๔) กองทุนเพื่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน

☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ

ความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมที่ดำเนินการด้วยตนเอง/รวมกลุ่มดำเนินการ

๓.๓ กองทุนที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก

☐ ๒) การทำประกันชีวิต

☐ ๓) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ

๓.๔ การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่ได้เป็นสมาชิก ☐ ๒) OTOP ☐ ๓) วิสาหกิจชุมชน
☐ ๔) กลุ่มเกษตรกรปลูกพืช ☐ ๕) กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ☐ ๖) กลุ่มเกษตรกรทำประมงน้ำจืด
☐ ๗) กลุ่มเกษตรกรทำประมงทะเล ☐ ๘) กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ☐ ๙) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของแรงงานนอกระบบ

โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความพร้อมและศักยภาพในการทำงาน	ไม่ สามารถ ทำได้	ระดับความคิดเห็น				
		๑	๒	๓	๔	๕
๔.๑ ท่านใช้ภาษาไทยในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาไทย)						
๔.๒ ท่านใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้อย่างดี (ภาษาต่างประเทศ)						
ในกรณีที่ท่านสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นภาษาที่สองได้ ภาษาดังกล่าวคือ.....						
๔.๓ ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)						
๔.๔ ท่านใช้โปรแกรม/แอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ ได้อย่างดี (เทคโนโลยีสารสนเทศ)						

๔.๑ ท่านมีทักษะความพร้อม/ความชำนาญและศักยภาพในการทำงาน ในสาขาอาชีพใดบ้าง

- ☐ ๑) สาขาอาชีพช่าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
 ☐ ๑) งานไม้ ☐ ๒) งานปูน ☐ ๓) งานอะลูมิเนียม ☐ ๔) งานหล่อ/งานแม่พิมพ์
 ☐ ๕) งานซ่อม ☐ ๖) งานสี ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๒) สาขาอาชีพไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
 ☐ ๑) งานไฟฟ้า ☐ ๒) งานดูแลระบบคอมพิวเตอร์
 ☐ ๓) งานซ่อมบำรุงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ☐ ๔) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๓) สาขาอาชีพศิลปะ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
 ☐ ๑) งานวาดภาพ ☐ ๒) งานปั้น ☐ ๓) งานออกแบบ ☐ ๔) งานแกะสลัก
 ☐ ๕) งานตัดเย็บ ☐ ๖) งานเครื่องประดับ ☐ ๗) งานถัก ☐ ๘) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ๔) สาขาอาชีพภาคบริการ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
 ☐ ๑) งานนวดแผนไทย ☐ ๒) งานแม่บ้าน ☐ ๓) งานประกอบอาหาร
 ☐ ๔) งานต้อนรับ ☐ ๕) งานขาย ☐ ๖) งานรักษาความปลอดภัย
 ☐ ๗) งานดูแลผู้สูงอายุและเด็กปฐมวัย ☐ ๘) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

☐ ๕) สาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) การใช้อินเทอร์เน็ตการสืบค้นข้อมูล ☐ ๒) งานเขียนโปรแกรม ☐ ๓) งานตัดต่อวิดีโอ
☐ ๔) กราฟฟิกส์ดีไซน์ ☐ ๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๕.๒ ท่านเคยเข้าร่วมการอบรมในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือไม่

☐ ๑) เคยเข้าร่วม

เกี่ยวกับเรื่องอะไร

- ☐ ๑) งานหัตถกรรม/งานฝีมือ ☐ ๒) อาหาร ☐ ๓) บริการ ☐ ๔) งานช่าง
☐ ๕) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ☐ ๖) เกษตร ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

หลังอบรมท่านนำความรู้ไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ในงานของท่านหรือไม่

- ☐ ๑) ได้ใช้ ☐ ๒) ไม่ได้ใช้

☐ ๒) ไม่เคยเข้าร่วม กรุณาระบุสาเหตุ

- ☐ ๒.๑) ไม่สนใจเข้าร่วม ☐ ๒.๒) ไม่มีเวลาเข้าร่วม ☐ ๒.๓) ไม่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงาน
☐ ๒.๔) สถานที่จัดอบรม/โครงการอยู่ห่างไกล ☐ ๒.๕) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ ๕ ปัญหาด้านแรงงาน

๕.๑ ปัญหาด้านแรงงานของท่านในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่มีปัญหา (ข้ามไปข้อ ๕.๒) ☐ ๒) ไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง ☐ ๓) ขาดทักษะฝีมือทั่วไป
☐ ๔) ขาดทักษะฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ☐ ๕) ปัญหาด้านการรวมกลุ่มอาชีพ
☐ ๖) ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน ☐ ๗) ไม่รู้สิทธิตามกฎหมาย ☐ ๘) สภาพแวดล้อมในการทำงาน
☐ ๙) ค่าตอบแทน ☐ ๑๐) อื่น ๆ โปรดระบุ

๕.๒ ความคิดเห็นด้านปัญหาแรงงาน

โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ประเด็นปัญหาแรงงานในปัจจุบัน	ระดับความคิดเห็น				
	๑	๒	๓	๔	๕
๑) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีรายได้ที่มั่นคง					
๒) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงานนอกระบบ					
๓) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง และไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคมอย่าง ทัดเทียมแรงงานในระบบ					

ส่วนที่ ๒ ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

๖.๑ หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานที่ท่านเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑) ไม่เคยใช้บริการ (ข้ามไปข้อ ๖.๒) ☐ ๒) สำนักงานแรงงานจังหวัด/ศูนย์บริการร่วมกระทรวงแรงงาน
- ☐ ๓) สำนักงานจัดหางานจังหวัด/ศูนย์ข่าว
- ☐ ๔) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด/ ศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน
- ☐ ๕) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด/ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน
- ☐ ๖) สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- ☐ ๗) อื่น ๆ โปรดระบุ

๖.๒ ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยที่ ๑=น้อยที่สุด, ๒=น้อย, ๓=ปานกลาง, ๔=มาก, ๕=มากที่สุด

ความช่วยเหลือจากภาครัฐ	ไม่ ต้องการ ความ ช่วยเหลือ	ระดับความ ต้องการ ความช่วยเหลือ					กรุณาระบุ รายละเอียดที่ท่าน ต้องการความ ช่วยเหลือจาก ภาครัฐ (ถ้ามี)
		๑	๒	๓	๔	๕	
๖.๒.๑ ต้องการหางานทำในประเทศ							
๖.๒.๒ ต้องการหางานทำในต่างประเทศ							
๖.๒.๓ ต้องการอาชีพเสริม							
๖.๒.๔ ต้องการพัฒนาฝีมือทั่วไป							
๖.๒.๕ ต้องการพัฒนากิจกรรมฝีมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม							
๖.๒.๖ ต้องการการรวมกลุ่มอาชีพ							
๖.๒.๗ ต้องการคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงาน							
๖.๒.๘ ต้องการความรู้ด้านกฎหมาย							
๖.๒.๙ แก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน							
๖.๒.๑๐ ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น/เป็นธรรม							
๖.๒.๑๑ ให้ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงาน							
๖.๒.๑๒ ทุนในการประกอบอาชีพ							
๖.๒.๑๓ ความต่อเนื่องในการทำงาน							
๖.๒.๑๔ สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม							
๖.๒.๑๕ อื่น ๆ โปรดระบุ.....							

ขอขอบพระคุณที่กรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถามทั้งหมดนี้

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ปลัดกระทรวงแรงงาน

รองปลัดกระทรวงแรงงานที่รับผิดชอบงานในหน้าที่ของกองเศรษฐกิจการแรงงาน
ผู้ช่วยปลัดกระทรวงแรงงานที่รับผิดชอบงานในหน้าที่ของกองเศรษฐกิจการแรงงาน

ผู้จัดทำ

กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

นางศิริลักษณ์ ฉกะนันท์	ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจการแรงงาน
นางสุจิตรา พลฤทธิ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงาน รายสาขา
นางสุพัตรา ฉวีสุข	นักวิชาการแรงงานชำนาญการชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา
นางสาวขวัญใจ คงคำปา	นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา
นางสาวจันทิมา ปุ่มพิมาย	นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา
นายวัฒนพันธุ์ ฤทธิ์เต็ม	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา
นางสาวกานต์ญมนต์ รัตนมิลินธนายุทธ	ผู้ช่วยนักวิชาการแรงงาน กลุ่มงานนโยบายเศรษฐกิจแรงงานรายสาขา

